

BERNT LIE

MIKKO TIUKKATUULI

(SVEND BEDEVIND)

KERTOMUS KOULUPOJASTA

NORJANKIELESTÄ SUOMENTANUT

SELMA ANDELIN

TAMPEREELLA 1900
WESANDERIN KIRJAKAUPPA
ARNOLD ÖHRNBERG

TAMPEREELLA
Tammerfors Hyheters tryckeri, 1900

Mikko Tiukkatuuli

uokan keskipaikkeilla istui Mikko Tiukkatuuli. Kuukaudesta kuukauteen, kun numeroita annettiin tärkeimmissä aineissa, siirtyi hän paikkaa ylemmäksi tai alemmaksi, keskivaiheilla hän pysyi.

Hän oli tullut koulun kolmannelle luokalle, eikä hän ollut mitenkään erinomaisempi muita, paitsi että hän puhui toista murretta kuin kaupunkilaiset, olleen kotoisin eräästä eteläisestä pitäjästä, jossa *r* äännettiin sorahtamalla. Hänen tapansa oli puhuessaan pitää päätänsä kallellaan ja katsella puhujaa vaan oikealla silmällään; vasemmalla katseli hän pitkin nenänsä vartta.

— Purjehditkö sinä aina noin tiukassa tuulessa, Mikko ukkoseni? kysyi opettaja Svenningsen eräänä päivänä, matkien häntä, — ja tästä hän sai nimen Mikko Tiukkatuuli kaikiksi ajoiksi.

Muuten hän oli aivan tavallinen poika keskellä luokkaa, eikä häntä huomattu enempää kuin toisia-kaan taaempana olevia keskipenkkiläisiä, noita vakinaisia keskitien purjehtijoita, jotka luovailivat ääliö-

mäisyyden — kuutosten ja selkäsaunain — ja päälläpääsmärien, kilpailevien kumartelijain välillä. Oikeastaan eivät opettajat suvainneet Mikko Tiukkatuulta. Jotakin siinä pojassa piili, ainakin oli hän oikein paa-
tunut laiskuri! Hänellä näytti kyllä olevan lahjoja pal-
joa enemmän kuin keskinkertaisilla; se nähtiin parai-
ten, kun tajuaminen oli kysymyksessä, eikä läksyjen
lukeminen; se poika käsitti nopeaan ja hyvin. Mutta
läksyt hän osasi noin vaan päällimmiten — ja tuskin
sitäkään.

— Sinulla tuntuu olevan laivurin älyä, Mikko par-
ka, sanoi Svenningsen, — se olisi kyllä paikallaan pe-
rämieskoulussa, vaan täällä ei se kelpaa, ystäväiseni!

Ja niin Mikko Tiukkatuuli sai tavallisen arvo-
lauseensa 2,^s *), mutta usein seurasi häntä äkäinen
pilkkasana, hänen palatessaan arvostelukirjaa nou-
tamasta.

— Oikeastaan sinun pitäisi saada pelkkä nelonen,
sillä ei sinun menettelysi täällä kelpaa mihinkään!

Eniten heitä — opettajia — harmitti se, ettei Mik-
ko Tiukkatuuli koskaan suoraan myöntänyt, ettei hän

*) Paras arvosana on 1. Suom. muistutus.

osannut mitään. Ellei muu neuvo auttanut, niin oli hänellä aina täysi varasto tekosyitä, jotka hän veti esiin tarpeen tullessa järjestyksessä kuin sotapäällikkö väkensä aina viimeiseen varamieheen. — Hän oli eilen sattumalta kuullut läksyn väärin — joko juuri se lehti oli poissa hänen kirjastaan taikka hänellä oli vanhempi painos, jossa oli toisella lailla, tai hän ja hänen sisarensa käyttivät samaa kirjaa, se oli unohtunut tyttökouluun j. n. e.

— Jos sinä aina käyttäisit älyäsi läksyjen oppimiseen niin ahkerasti kuin tekosyiden keksimiseen, niin pääsisit koko lailla pitkälle, sanoi lehtori Bugge.

Muutoin poika koetti monella lailla tehdä tietäväksi, että hän *oikeastaan* osasi erittäin hyvin — nyt sattui vaan niin perin — helkk. — sikamaisen huonosti, että häneltä juuri nyt pääsi unohtumaan! Niin, kaikkea muuta heidän piti uskoa, vaan ei suinkaan puhtainta, ainoata mahdollista, pysyvää totuutta, ettei hän ollut kotonaan katsonutkaan läksyään!

Useimmiten oli hänen tapansa arvata, ja siinä hän oli oikea mestari.

Kun hän huomasi tunnin kuluessa sen vaaran uhkaavan, että häneltä kysyttäisiin, — opettajan alettua

esim. nimiluettelon mukaan määrättyssä järjestyksessä; taikka kun oli hänen vuoronsa kuukauden kulussa tapahtuvien kuulustelujen mukaan tulla kyseltäväksi, — alkoi Mikko Tiukkatuuli salavihkaa ja ahkerasti hommata paikallansa. Hän pinosi kirjoja eteensä pöydälle koko röykkiön suojatakseen itseään ylhäältä tulevilta tutkivilta katseilta. Kirjapinon takana voi hän hiukan avata läksykirjaa kukistaakseen sinne. Ja sitten hän tirkisteli, vahtien alituisen opettajaa, juuri sitä kohtaa sivulla, johon luuli sen oppilaan pysähtyvän, jolta sillä hetkellä kyseltiin. Jos opettaja onnettomuudeksi sattui kävelemään luokan edessä tai penkkirivien välissä, eikä kirjamuurista enää ollut hyötyä, pisti hän äkkiä kirjan poveensa jonakin sopivana hetkenä, istui hiukan aikaa ja nousi sitten pyytäen:

— Saanko minä mennä pihalle? No, eihän sellaista juuri voinut kieltää, mutta jos nyt kumminkin niin kävi, istui Mikko Tiukkatuuli hetken levottomana ja uudisti sitten pyyntönsä surkealla ja rukoilevalla äänellä.

Näin sai hän viisi tai seitsemän minuuttia aikaa lukea häiriöttä.

Koko läksyä ei hän usein tällä tavalla ennättänyt oppia ja kuulusteltaessa tuli varastettu tieto piankin ilmoille. Varoen hän sitten sanoi sanan tai kaksi, lauseen alun, joka saattoi olla todenmukainen — varovasti onkien opettajalta kehoittavaa päännyökkäystä todistamaan hänen olevan oikealla tiellä, auttavaa sanaa, johon edelleen voisi nojautua. Usein meni hyvin. Oli yhtä ja toista, josta tarkkaava korva saattoi tehdä todenmukaisen johtopäätöksen, kun vaan sai alun; tappelun seuraus, tekosanan taivutus joko säännöllisesti tai säännöttömästi, myöntävä tai kieltevä vastaus kysymykseen — jo kysymyksen muodosta saattoi paljon arvata! Mutta saattoi käydä niinkin, että kaikki meni hullusti, päin seiniä. Kun hän oli saanut opettajalta kehoittavia päännyökkäyksiä ja ystävällisiä avunsanoja: juuri niin oikein Mikko — — pressens parti — — niin particip — — — ! — silloin paljasti joku hurjasti väärin arvattu sana sen tietämättömyyden kuilun, jonka äyräällä Mikko Tiukkatuuli oli huojunut, ja nyt hän sai kestää vihan myrskyn, joka vyöryi hänen ylitsensä entistä rajumpana ja tuimempänä!

— Kyllä minä tiedän, sinä poika koitat hävyttö-

mästi arvaamalla päästä eteenpäin! Kyllä sinut opettan! Luuletko hyödyksesi vetäväsi *minua* nenästä, keltotoukka? Siinä sinä suuresti erehdyt.

Sitten tuli läksytys ja 4 arvosteluvihkoon ja muistutus ja kaikenlaista onnettomuutta tuolle tavattomalle nallikalle, joka luuli *arvaamalla* selviävänsä läksystä! Kaikesta huolimatta harppasi poika tappionsa jälkeen paikalleen, levollinen ilme kasvoiltaan; *olihan* tuo tavattomuus kuitenkin käynyt päinsä, — eikä niin aivan harvoinkaan!

Itse asiassa eivät opettajat paljon — tai eivät juuri ollenkaan — välittäneet Mikko Tiukkatuulesta: kun olivat sohasseet hänelle 2,5, eivät he enempää tarkanneet häntä. Eikä Mikko Tiukkatuuli liioin huolinnut opettajista, kun hyökkäys oli kestäetty ja hän istui paikallaan vapaana muista huolista. Lopun tuntia istui hän hiljaa tuolillaan antamatta tilaisuutta minkäänlaiseen valitukseen „opetuksen häiritsemisestä“, niinkuin muistutuksissa sanottiin. Useimmiten hän kirjoitteli ja piirusteli paperilappusille. Väliin saattoi kyllä kuulua äreä:

— Olet tarkkaamaton, poika! Pane pois ne vehkeet!

Ja Mikko Tiukkatuuli pani pois laput. Kerran pysähtyi lehtori Bugge hänen kohdalleen ja katsoi hänen olkansa takaa.

— Mitä sinä teet, poika? Näytäppäs tänne, mitä siinä siinä kirjoittelet?

Mikko Tiukkatuuli hyppäsi pystyyn kuin käärmeenpistosta, ja kun opettaja tahtoi lappua, oli hän vikkelaasti pistänyt sen suuhunsa ja pureskellut mäläksi.

Erään toisen kerran, kun Mikko Tiukkatuuli oli järjestäjänä ja lainasi saksankielen lukukirjan opettaja Svenningsenille, äkkäsi tämä kirjassa paperilapun.

— Hei, mitä täältä löytyy? Oikea runo. Mikko herran luullakseni!

Mikko Tiukkatuuli leimahti tulipunaiseksi kasvoiltaan ja nousi ylös. Mutta Svenningsen piteli paperia korkealla, nojaten pöytään ja sanoi:

— Tämä pitää meidän kuulla, hyvät herrat!

— Ei, ei! huusi Mikko Tiukkatuuli, juosten melkein opettajan luo ja ojensi kätensä paperia tavoittamaan.

— Antakaa se minulle!

— Antaako sinulle! Kuinka sinä puhuttelet? Mene istumaan! Ja opettaja luki juhlallisella äänellä:

Viimein voitto!

Hän laivan kannella tähtäilee —
On uljas katse ja sorja varsi —
Kolumbus, minne hän joutunee,
Kun miehistö tuskin tottelee?
Sen röyhkeä huuto jo korvia karsi!

Hän silmäns' aavan ve'en yli luo,
Ja rinnassansa on ahdistusta:
„Siis eikö mun kohtalo viimein suo
Jo maatakin nähdä? Vai joko tuo
On aatteeni loppu ja hautani musta?“

Mut taakse jo miesten raivoinen
Käy joukkio räyhäten, miekat käissä:
„Kolumbus, käänny! Me uhmaillen
Nyt käskemme kerran viimeisen!
Ei seurata hullua retkissä näissä!“

Jo vimmoissaan hänet piirittää
Tuo joukko ja uhkaa miekoillansa.
Sen uhkaus on yhä villimpää —
Kolumbus vankkana, pystyssä pää,
On vait', ei siirry paikastansa.

Vaan sitten hän äkkiä naurahtaa
Ja varmana viittaa merta kohti:
Kah, sielläpä miehet riemuten saa
Nyt vihdoin nähdä, kuinka se maa,
Jot' etsittiin, jo lännessä hohti!

— Kas vaan, sankariruno! sanoi Svenningsen. Kaikki pojat katsoivat Mikko Tiukkатуuleen, useimmat irvistellen pilkallisesti. Mikko Tiukkатуuli istui pää käsivarsilla, nenä pöytään litistettynä.

— Suurenmoinen runo! sanoi opettaja.

— Olihan siinä virhe runomitassa parissa paikassa! nauroi Simo Selmer, kumartelija, ensimmäisessä penkissä, opettajalle.

— Tämä on huolellisesti säilytettävä, sanoi Svenningsen pilkallisella tavallaan, käärien paperin kokoon.

Silloin Mikko Tiukkатуuli nosti päätään ja katsoi opettajaan, joka pisti kokoontaivutetun paperin povi-taskuunsa. Mikko Tiukkатуuli hyppäsi esiin:

— Antakaa se minulle! Se on minun!

— Se *oli* sinun. Nyt se on minun, herra runoilija!

— Minä tahdon sen takaisin, huusi Mikko Tiukkатуuli itku kurkussa.

Opettaja Svenningsen katseli kummastellen ja ankarasti Mikko Tiukkatuulta; sellaisena ei hän ollut koskaan nähnyt tuota hiljaista poikaa.

— Kuinka sinä uskallat? Tahdot? Sinun tahtosi pysy toistaiseksi täällä minun taskussani, Mikko parka, ja siellä sen on pysyminen. Kun sinä teet tällaista tunnilla luvatonta työtä, — näenhän minä, tämä tuote on koulun musteella kirjoitettu, — niin otetaan se sinulta pois, pannaan takavarikkoon, yksinkertaisesti, ukko parka?

Silloin tapahtui jotakin tavatonta. Mikko Tiukkatuuli astui kahden ensimmäisen penkin väliin, Simo Selmerin ja Antti Bechin. Kun opettaja viimeisten sanojensa ohella nyökkäsi hymyillen ja taputti rintansa povitaskun kohdalta, löi Mikko Tiukkatuuli kaikin voimin nyrkkinsä Antti Bechin pöytään, jotta kolahti, ja huusi itkunsekaisella äänellä:

— Tämä on hävytöntä!

Opettaja hyppäsi alas tuoliltaan.

— Mitä sinä sanoit? kuinka sinä sanoit, poika? Hän nipisti pojan korvaa.

— Hävytöntä, hävytöntä! huusi Mikko Tiukkatuuli aivan suunniltaan, kunnes itku tukahutti äänen.

Silloin läjähti korvapuusti ja vieläkin ja vieläkin, ja joka lyönnin perästä kysyi opettaja:

— Mitä sanoit? Mitä sanoit?

Ja Mikko Tiukkatuuli toisti yhä kovemmin kirkuen:

— Hävytöntä! Hävytöntä!

Ja taas läjähti ja läjähti ja läjähti aina vaan, opettaja löi tulipunaisena vihasta ja Mikko Tiukkatuuli huusi; koko luokka istui kuin kivettyneenä. Lopulta opettaja lakkasi, roimasten Mikko Tiukkatuulen luotaan ja katsoen julmasti häneen:

— Nyt luullakseni olet saanut kylliksesi, sinä roikale!

Mikko Tiukkatuuli seiso kalpeana, kasvot kyynelten valamina ja silmät seisoivat päässä; hän huusi vieläkin — se oli kuin hätähuuto:

— Hävytöntä!

Opettaja Svenningsen hyppäsi uudestaan esiin.

Silloin Antti Bech nousi paikaltaan; hän oli luokan vahvin poika, pitkä ja vaalea. Aivan levollisena astui hän pois penkistä opettajan eteen ja sanoi:

— Se *oli* hävytöntä!

Svenningsen astui askeleen taapäin ja oli vaiti.

Antti Bech katsoi häntä levollisesti silmiin; hänen takanaan ryöski Mikko Tiukkatuuli. Muuten vallitsi äänettömyys luokalla.

Opettaja kääntyi pois ja käveli laattialla pari kertaa edestakaisin. Sanaakaan sanomatta meni hän sitten paikalleen ja alkoi kuulustaa Simo Selmeriltä kieliooppia. Antti Bech meni istumaan ja Mikko Tiukkatuuli samoin.

Loppu tuntia meni kamalassa hiljaisuudessa, läksyä kuulusteltaessa painunein äänin. Kun soitettiin, meni Svenningsen sanaakaan sanomatta ulos; hän ei muistanut antaa läksyä seuraavaksi kerraksi.

Välitunnilla pysyi Mikko Tiukkatuuli erillään muista; hän oli punainen ja kummallinen.

Tavallisesti hän olikin aina itsekseen. Hän tuli pian olleeksi kaksi vuotta koulussa, ja yhtäkaikki tuntui siltä, kuin ei kukaan häntä vielä tuntisi. Koulun ulkopuolella ei hän juuri koskaan ollut luokkatoveriensa seurassa. Hän pysytteli eniten kotonaan suuressa vanhassa talossa, jossa asui. Joku väitti hänen leikkivän tyttöjen kanssa — hänellä oli kaksi sisarta; muuten tiedettiin tavalla tai toisella, että hänellä kotitalossaan oli omat monenlaiset kapiineensa, joilla

hän puuhaili. No, ei kukaan hänestä niin kovin välittänyt, eikä tutkistellut, mitä hän itseksensä hommasi! Kyllä hän taisi toisinaan olla hiukan olevinaan, tahtoi kernaasti osoittaa tietävänsä yhtä ja toista ulkomaa-ilmasta, aikaihmissäistä, hän ei keräillyt postimerkkiä eikä nappia; hän ikäänkuin piti itseään liian hyvänä ja liian vanhana sellaiseen puuhaan.

Nytkin hän käveli yksinänsä tuolla koulun aidan vieressä, kun toiset pojat seisoivat ko'olla voimistelu-huoneen portaiden edessä, jutellen hänestä ja katsellen häntä.

— Sikamaisen hävyttömästi tehty! luulivat useimmat.

— Hän tekee muka runoja, semmoinen houkkio!

— Ja aivan Svenningin nenän edessä, poika!

— Hävytöntä! päätti Simo Selmer; — pelkkää itse-rakkautta runon vuoksi, selväähän se, hänen mielestään se on verrattoman suurenmoinen!

— Oli se ainakin parempi kuin ne, joita olen nähnyt sinun tekevän, Simo, huomautti Antti Bech; hän katseli Mikko Tiukkatuulta tuonnempana aidankulmassa.

— Minkä vuoksi *sinä* sekaannuit siihen, Antti?

Miehekästä tietysti! tokaisi Simo Selmer.

— Minkäkö vuoksi minä siihen sekaannuin? Sen sanon sinulle: siksi, että *sinä* ensiksi pistit siihen nokkasi, — mairitellaksesi Svenningiä. Ja siinä sinä teit rumasti. Ensiksikin se oli halpamaista ja toiseksi on Svenning niin inhoittava pilapuheineen, joille ei meidän koskaan pitäisi nauraa.

— Sekaannuinko minä. . . ?

— Etkö sinä muka sanonut jotakin runomitasta! Oli sekin!

Antti Bech pisti kätensä housuntaskuihin ja harppoi aitaa kohti. Kun hän lähestyi kulmaa, kääntyi Mikko Tiukkatuuli syrjittäin häneen ja koputteli aidan pylvästä.

— Olisit vaan antanut hänen lyödä kyllikseen, sanoi hän seinään kääntyen — nyt saat sinä, saat sinäkin. Eihän siinä ole järkeä, näetkös — minun vuokseni.

— Järkeä! Luuletko sinä minun voivan istua rauhassa, kun Svenning häpäisee luokan kunniaa? Onko hänellä oikeus sekaantua kirjassa oleviin lappuihin, jotka eivät koske häntä!

— Niin, mutta. . .

— Sikamaisen hyvin tehty sinun puolestasi, Tiuk-
katuuli, näetkös, kerrassaan sikamaisen hyvin tehty!

— Noo —

— Nyt rehtori tulee tietystikin. Svenning luonnol-
lisesti valittaa nyt heti.

— Se on tietty!

— Mutta minä puolestani selvitän rehtorille, mi-
nä, näetkös, Svenningin halpamaisuudet. Siihen voit
luottaa. Tehköön hän sitten mitä tahtoo.

— Luuletko tästä tulevan — rangaistusta?

— Jaa, ei ole hyvä tietää. Viime vuonna erotettiin
Antti Holm. Hän oli sanonut lehtori Buggea „tökerök-
si“.

— Erotettiin hän?

— Niin, ihan järkenään. Mutta se olikin, näet, pa-
hempaa. Bugge ukko ei ole mikään joutava mies niin-
kuin Svenning!

Soitettiin, välitunti oli kulunut. Luokalla tuli tavat-
toman pian hiljaista. Oli rehtorin oma tunti, historiaa.

Kesti kauan, ennenkuin rehtori tuli. Kaikki tajusi-
vat Svenningsenin olevan valittamassa.

Lopulta hän tuli, ja pojat oikein hytkähtivät. Reh-
tori Holst oli tumma mies, aina hyvin vakava. Hän

astui paikalleen, sai tietää läksyn järjestäjältä, Mikko Tiukkatuulelta, ja asettui tapansa mukaan sinne ylös seisomaan, jalat hiukan hajalla, kädet selän takana takinliepeiden alla. Hän heilutteli itseään hiukan kahden puolen; tummat, syvät silmät korkean, selvän ja kaarevan otsan alta tarkastivat levollisesti luokkaa. Kului muutama minuutti.

— No Mikko! sanoi hän lopulta. Puna leimahti äkkiä Mikko Tiukkatuulen poskiin, ja hän nousi paikaltaan tuskallisessa jännityksessä.

— Mistä tapauksesta laskemme sen maailmanhistoriallisen jakson alkavan, jota sanotaan „uudeksi ajaksi“?

— A—a — Amerikan löydöstä.

— Mistä vuodesta?

— Vuodesta 1492.

— Kenestä?

— Kristofer — Kolumbuksesta! vastasi Mikko Tiukkatuuli. „Kristofer“ tuli reippaasti Mikko Tiukkatuulen riemastuessa siitä, että häneltä kysyttiin; mutta „Kolumbusta“ mainitessaan leimahti hän äkkiä punaiseksi ja kuiskasi nimen itsekseen.

Luokassa kävi salainen hymäys — hyvin hillitysti,

kosk'ei rehtorin naama antanut minkäänlaista aihetta nauruun; vakavana ja ankarana hän siellä ylhäällä seisoi ja heilui. Mutta päivän läksynä oli Pohjois- ja Etelävaltioiden sota vuonna 1864, joten tämä alkaminen Kolumbuksesta ja juuri Mikko Tiukkatuulesta — no, huolimatta ankarasta naamasta saatiin kumminkin lohdullinen aavistus siitä, ettei rehtori ottanutkaan Svenningsen'in valitusta niin kauhean juhalliselta kannalta!

— Mitä kansallisuutta?

— Espanjalainen.

— So!

— Ei — Genualainen!

— Mutta Espanjalaiset?

— Varustivat hänet.

— Tee minulle lyhyesti selvää Amerikan historialta, sen löydöstä vuoteen 1860.

Mikko Tiukkatuulen silmät loistivat, sillä tässä hän oli oikealla alallaan!

Historia ja maantiede olivat ainoat aineet, joita Mikko Tiukkatuuli osasi kunnolleen. Ei siksi, että hän olisi lukenut näitä läksyjä enempää kuin muuta, mutta jollakin käsittämättömällä tavalla ke-

rääntyi hänelle niissä aineissa kokonainen pääoma varmoja tietoja, joita ei hän koskaan kadottanut; aina olivat ne selvinä ja varalla. Hänen tarvitsi vaan sulkea silmänsä ja katsoa sisimpään päähänsä; sielä oli koko maailman kartta levällään kuin naulattu, sen meret, maat, kaupungit, virrat ja vuoret, ihmisrodut, neliöpenikulmat, asukasluvut, vienti ja tuonti, elinkeinot ja kaikki tyyni. Ja historia — se esiintyi liikkuvina kuvina kaikkialla maantieteellisissä maisissa, hän näki sen ilmielävänä jokaisessa maassa, missä värikkäät rajaviivat laajenivat ja supistuivat aikain vaihtelevien vaiheiden mukaan. Hän *kuuli* roomalaisten legioonien jymisevän tahdikkaan kulun Välimeren maissa, hän *näki* Hannibalin norsujen vaivaloisen menon Alppien yli eläinten raskaasti voihkiessa, hän näki idästä nousevan pölyn Hunnien ja Germaanien vaeltaessa; synkkinä varjoina esiintyivät keskiajan linnat Saksan ja Ranskan metsissä ja kukkuloilla, kirkonkellojen kaukaa kaikuessa, munkkilaulujen humistessa luostarin porttien takaa, ritariturnausten keihäänkalskeessa ja kilpien helinässä. Pohjoisesta tuli laivoja joiden korkeata lohikäärmekeulaa Pohjanmeren tyrskyt huuhtoivat. Laivoil-

la seiso i vaaleatukkaisia viikinkejä sinisissä viitoissa ja hopeavöissä, he tähystelivät merelle etelän seikkailuja ja rikkautta kohti. Myöhemmin näytti loistava aurinko valaisevan maailmaa, raskaat pilvet häipyivät ja etäisessä loisteessa kohosi uusi maailma merestä; kotona Euroopassa puhui Luther selviä sanoja Worms'issa keisarille ja paaville. Pohjoisesta tuli Lumikuningas Aadolf kera Ruotsalaisten ja Suomalaisen kuin lumivalkea sää keskelle Saksan alituista kiistaa ja sekasortoa. — — — — Senjälkeen muuttuivat kuvat rikkaammiksi ja monipuolisemmiksi, niitä vilisi idästä ja lännestä, pohjoisesta ja etelästä, kaikki maat näyttivät kilpailevan keskenään tehdäkseen historian kirjavaksi ja muodottomaksi! Espanjassa kulki Filip II synkkänä ja sanatonna pappiensa kera toimittamassa kidutuskuulusteluja kellareissa ja kärryviä polttorovioita kaduille ja toreille; mutta Wilhelm Oraanialainen ja ahkerat Alankomaalaiset tekivät hänelle sitkeätä vastarintaa. He taistelivat, näkivät nälkää ja kärsivät ja kestivät, mursivat hiekka-vallinsa, jotta meri syöksyi peittämään heidän kukkatarhansa ja hedelmälliset vainionsa ja huuhtasi yli Alban ja hänen mustain Espanjalaistensa pään. — —

— — Englannissa piti valtikkaa punatukkainen, pit-
sikauluksinen Elisabeth ja mestautti Maria Stuartin,
mutta rakennutti vahvan laivaston ja lähetti ylpeät
Englantilaiset tekemään uusia valloituksia, etsimään
uusia teitä. Hänen jälkeensä tulivat Jaakko ja Kaarlo I
ja synkkä Cromwell. — — — — Mutta sitten näyttivät
kaikki vaikenneen ja pysähtyivät ajaksi katselemaan
Ranskaa! Siellä seisoivat Ludvig Neljästoista tuuheassa
peruukissa, korkeilla koroilla valtaistuimellaan Ver-
saillessa, lumoten ihmiset komeudellaan, loistollaan
ja vallallaan, jota muut nöyrästi kumarsivat ja totte-
livat; koko Ranska muuttui valosta säteileväksi juh-
lasaliksi, jossa hovimiehet ja naiset liikkuihin siros-
sa piirissä kuninkaan ympärillä — herrat silkkisukis-
sa ja suippomiekkavöillä ja naiset mahdottomissa
kalanluista kankeissa hameissa ja korkeissa peruu-
keissa, eikä maailmassa ollut muuta nähtävää kuin
Ranskan juhlallinen sali. Ulkopuolella olevat kunin-
kaat ja keisarit katselivat ja kurkistelivat tätä komeut-
ta unohtain aivan itsensä, eikä heidän maissaan tul-
lut mitään historiasta. Mutta silloin yht' äkkiä herät-
ti heidät jyrisevä pamaus ja ääni, joka huusi saksak-
si, jotta koko Eurooppa kajahti. Preussin Fredrik Suu-

ri se näin äkkiä iski tulta ja komensi urhokkaat so-tilaansa taisteluun, yht' aikaa Itävaltaa, Venäjää ja Ranskaa vastaan. Silloin naapurimaiden keisarit ja kuninkaat saivat silmänsä auki ja heittivät ajatuksistaan Ranskan hovitanssiaiset ja äkkäsivät sata vuotta kuluneen; nyt he itse olivat kokonaan myöhästyneet! Pian saivat he huomata Versailles'in komeuden, joka heidät niin oli lumonnut ja kietonut pauloihin-
sa, muuttuneen mädäksi ja myrkytetyksi noina sata-
na vuonna Ludvig XIV ja Ludvig XV aikana. Vallan-
kumous tuli vyöryen Pariisin takakaduilta kuin pai-
suva virta, joka kasvoi ja riehui murskaton mäsäksi
koko naamioketterit. Hovimiesten ja -naisten peruu-
kit lennätettiin päistä ja päät seurasivat niitä — kor-
keimmalle lensivät kuninkaan ja kuningattaren, Lud-
vig XVI ja Marie Antoinetten, päät. Näin meneteltiin
verisesti! Roskajoukko ulvoi, Danton'in, Marat'in ja
Robespierre'n karjuminen oli äänekkäin; lakkaamat-
ta kävi ja kolahteli mestauskone (guillotine) yhä vaan
eroittaen pään kaulasta, niinkuin äidin veitsi leik-
kaa leipää, siellä kotona, väelle suurukseksi. Taaskin
oli Ranska yksin maailman huomion esineenä. Kaik-
ki kuninkaat ja keisarit kerääntyivät kauhistuneina

mennäkseen pysäyttämään mestauskonetta, hajoittamaan roskajoukkoa ja tuhoamaan Dantonin, Maratin ja Rohespierren. Mutta silloin kajahti hätäkello Ranskassa, ja kansalaisia vyöryi tuhansittain maansa puolustukseen paljasjalkaisina, rääsyisinä, heinähankoineen ja viikatteineen; edellä kulkivat vallankumouksen miehet huutaen tulisia sanoja — näin tultiin rajalle leimuavana liekkinä ja raivoavana tulena ja kuninkaat ja keisarit perääntyivät kauhusta kalpeina. — — Mutta tulenliekki kääntyi rajalta kotiin, syöksyi Pariisiin, leimahti koko maahan; se kasvoi ja paisui rajattomaksi, helvetilliseksi elämöimiseksi, päitä lensi ja verisuihku kohosi korkealle ilmaan, roskajoukon ulvonta, hirmujulistukset — —

Seis! jylisi ääni yli kaiken ulvonnin ja kirkumisen — yht' äkkiä tuli hiljaisuus. Roskajoukko hajosi, tulenliekki sammui ja savu haihtui tuuleen; kirkas päivä paistoi rauhaiseen Ranskaan ja ylinnä vallankumouksen murskaamilla raunioilla seisoi yksinänsä pieni mies, kolmikolkkainen hattu päässä, käsivarret ristissä rinnalla, katse vaaniva ja uhkaava. Suuren Napoleonin taakse järjestyivät kaikki, jotka olivat polttaneet ja räyhänneet, tiheiksi, lujiksi sotilas-

riveiksi trikolorin ja kultaisen keisarikotkan ympärille — ja viidentoista vuoden kuluessa eivät kutkaan kuninkaat taikka keisarit saaneet siunainta rauhaa, heitä ruoskittiin, kaahattiin, syöstiin sekasortoon, kannuunat jyskyivät Espanjasta Venäjälle asti, ja Ranskan keisari kulki voitosta voittoon, ja koko maailma vapisi hänen jalkainsa juuressa.

Yksi ainoa maa pysyi taipumattomana — se väijyi, luovaili ja purjehti ulkopuolella Ranskaa, ollen varoillaan kaiken aikaa, ei antautunut koskaan, eikä hellittänyt katsettaan hänestä, eikä vienyt tähysteleviä laivojaan hänen tieltään. Se maa oli Englanti. Kesken hänen voitonriemuaan ja kansain peljätessä kauhistavaa jyminää — iski Englanti kyntensä tuohon pieneen mieheen, jolla oli kolmikolkkainen hattu päässä, nostaen hänet yli laajan meren, ja laski hänet valtameren etäisimmälle saarelle.

Sen jälkeen oli historia pitkän aikaa hiljaista ja yksitoikkoista. Mikko Tiukkatuuli vihasi Englantilaisia enemmän kuin ketään muuta maailmassa, samalla kuin hän rakasti tuota yksinäistä miestä valtameren etäisimmällä saarella ja kärsi hänen kanssaan.

Lyhyt esitys Amerikan historiasta! Tällä rehtori

Holst tarkoitti, että piti luoda reipas katsaus valtakuntiin ja ajanjaksoihin kokonaisuudessaan. Tutkivalla katseellaan oli hän pian huomannut, että tämä oli Mikko Tiukkatuulen oikea ala. Vaikka rehtori seisoi-kin synkkänä ja saavuttamattomana tuolla ylhäällä heilutellen itseään, jotta valonsäteet välkkyivät hänen kirkkaalla otsallaan kuin norsunluisella pinnalla, — tunsikin Mikko Tiukkatuuli turvallisuutta: sekin, että hän oli saanut tällaisia kysymyksiä juuri nyt, antoi aihetta siihen toivoon, että on korkeampaa oikeutta ja toisenlaista, kuin opettaja Svenningsen'in polttavat korvapuustit !

Tuo lyhyt esitys meni oikein hyvin. Rehtori sanoi „soh!“ vaan pari kertaa, ja Mikko Tiukkatuuli sai rehtorin pienen, soman ykkösen arvostelukirjaansa.

Tunti kului vitkaan ja laimeasti, Amerikan kansalaissodasta puhuttaessa hiljaisilla äänillä, rehtorin väliin huomauttaessa:

— Soh! taikka: — niinkö luulet?

Tiimein soitettiin ja läksy saatiin seuraavaksi ker-raksi.

— Sinä Mikko ja sinä Antti Bech jääkää tänne! Te muut saatte mennä ulos!

Nyt tulee! Mikko Tiukkatuulen vatsa vetääntyi kupparaan rinnan alle. Luokkahuone tyhjentyi. Rehtori seisoi paikallaan yhä heilutellen itseään.

— Astukaa esiin molemmat!

Antti Bech ja Mikko Tiukkatuuli asettuivat opettajan pöydän eteen. Antti katseli uhallisesti ja totisena suoraan eteensä seinään; Mikko Tiukkatuulen tuskallisesti jännitetty katse kiintyi rehtorin vakaviin kasvoihin.

— Opettaja Svenningsen on tehnyt minulle valituksen sinun käytöksestäsi, Mikko. Hän on löytänyt tämän runon sinun kirjastasi, — rehtori veti paperin taskustaan. Hän olisi voinut rangaista sinua tällaisesta tunnilla luvattomasta työstä, mutta hän mielistyy sinun runoosi, lukee sen tovereillesi ja tahtoo itse säilyttää sen. Tästä olisi sinun — herra Svenningsen'in oppilaana ja runoilijana — pitänyt olla hänelle hyvin kiitollinen. Kaikkea vielä! Sinä käyttäydyt hävyttömästi herra Svenningseniä kohtaan. Siitä olet saanut hyvin ansaitun rangaistuksesi, ystäväni. Tässä on nyt sinun runosi — herra Svenningsen ei luule olevan syytä säilyttää sitä. Ole hyvä!

Rehtori ojensi hänelle paperin, ja Mikko Tiukka-

tuuli otti sen, tulipunaisena kasvoiltaan. Rehtori seisoi hetken aikaa vaiti heiluen ja lakkaamatta katsellen Mikko Tiukkatuulta. Kun tarkkaan katsoi, huomasi hienon, hienon hymyn rehtorin ohuilla huulilla. Viimein hän kääntyi Antti Bech'iin päin:

— No, Antti, eikö sinulla ole mitään sanottavaa?

Antti Bech katsoi kysyen opettajaan.

— Minä kuulin sinun esiintyneen luokalla korkeampana tuomarina. Mutta ehkä sinä olet armollisesti tyytyväinen minun huomautuksiini Mikolle? Niin, kai minä siinä suhteessa olen onnellisempi kuin herra Svenningsen, joka sai lähtöpassinsa sinun allekirjoittamanasi. Saanen siis sanoa kiitoksia!

Rehtori ojensi kätensä. Antti Bech loi katseensa alas ja seisoi liikahtamatta.

— Anna minulle kätesi, poikaseni! sanoi rehtori äkkiä muuttuneella äänellä — melkein sydämellisesti ja tuttavallisesti.

Vitkaan tarttui Antti Bech tarjottuun käteen; rehtori puristi sitä hiukan:

No, nyt saatte mennä, molemmat!

Mikko Tiukkatuuli, ja Antti Bech jonkkivat yhdessä pois.

He astuivat rinnan portaita alas. Antti pysähtyi ja tokasi:

— Minusta sinun runosi oli sentään sikamaisen hyvä!

He menivät alemmaksi ja lähestyivät ulko-ovea. Ulkona koulun pihalla oli elämää, huutoa ja kirkunaa niinkuin tavallisesti.

— Tiedätkös, Tiukkatuuli, sanoi hän — emmekö ole yhtä mieltä siinä, ettemme hiisku sanaakaan toisille siitä, mitä rehtori meille sanoi?

— Tietysti! vastasi Mikko Tiukkatuuli.

— Niin, näetkös, ei noiden nautojen kalloon kuitenkaan mahtuisi, että rehtori on kohdellut meitä sikamaisen leikillisesti.

— Johan nyt, sanoi Mikko Tiukkatuuli. Hän mietti hiukan ja jatkoi: — Kai hän *olikin* aikalailla leikkisä? Minäkin sain runoni takaisin!

— No, ei meitä ainakaan koulusta pois ajettu, naureskeli Antti Bech; ja sitten he menivät koulun pihaan.

Sen ja seuraavan päivän oli Mikko Tiukkatuuli kovin miettiväinen.

Hän tahtoi päästä selville jostakin asiasta.

Kolmantena päivänä oli heillä taas rehtorin tunti, historiaa. Koko tunnin istui Mikko Tiukkatuuli paikallaan pää kallellaan, katsellen lakkaamatta oikealla silmällään rehtoria ja vasemmalla jäykästi pitkin nenänsä vartta.

Rehtori Holst oli entisellään, mutta Mikko Tiukkatuuli keksi hänessä jotakin uutta sinä päivänä.

Kun tunti oli loppunut, käveli Mikko Tiukkatuuli, ollen järjestäjä, yksin luokkahuoneessa. Hän avasi akkunat, pesi suuren taulun, kastoi sienen ja asetti liidun ja suuren, puisen harpin saataville laskentotuntia varten. Kun kaikki oli kunnossa, seisoi hän hetken tuijottaen opettajain istuimen seinään. Sitten hän nyökkäsi päätään, aivan kuin olisi tehnyt päätöksen jostakin asiasta.

— Niin, kyllä rehtori oli pohjaltaan leikillinen mies!

Näistä päivistä alkoi Mikko Tiukkatuulen olo koulussa muuttua toisenlaiseksi; ei kumminkaan suuresi, eikä huomattavasti. Ennen hän aina oli istunut sielä ja miettinyt, miten kulloinkin paraiten voisi pujoella viiden tunnin läpi ja sitten niilestää kotiin päi-

välliselle; nyt oli olemassa side tai oikeammin kaksi, jotka liittivät hänet lujemmin kouluun.

Toinen oli rehtori Holst.

Joka historiatunnilla Mikko Tiukkatuuli tähysteli tuota tummaa miestä, joka hänen mielestään äkkiä oli lakannut olemasta koko koulun ja opettajain vihamielisyyden ylin herra ja saavuttamaton mestari ja muuttunut ihmiseksi, joka tasapuolisesti, ystävällisesti tahtoi selville saada asiat, puhua ja tuomita niinkuin tavallinen ihminen — ulkopuolella koulua. Näin, tähystäen ja huomioita tehden, keksi hän yhä enemmän hyviä ja rauhoittavia ominaisuuksia rehtorin kasvoissa, äänessä ja koko olennossa. Korkea, kiiltävä otsa, jota sinertävän musta, sileä tukka ympäröi, oli hänen mielestään puhdas, viisaan miehen otsa; ja totisista silmistä välkähti väliin hymy ja ystävällisyys. Ääni oli rauhoittava ja tuo hiljainen, säännöllinen heiluminen arvokasta. Rehtori ei koskaan kiivasnut, eikä lyönyt, eikä torunut; kun hän sanoi „soh!“ tai „niinkö luulet?“ vaikutti se kymmentä kertaa paremmin, kuin esim. Svenningsenin pilkka ja sukkeluudet, taikka lehtori Buggen pitkät nuhdesaarnat. Suuren suuri asia oli sekin, että rehtori kohteli kaik-

kia poikia samalla lailla; etevimmät ja heikoimmat oppilaat saivat yhtä paljon hymyilyjä ja ystävällisyyttä osaksensa. Simo Selmerille sanottiin „soh!“ yhtä ankarasti kuin pikku Söyrinki Miehentappajallekin, luokan raukkamaisimmalle ääliölle, joka ei koskaan osannut, eikä voinut osata mitään. Ennen oli rehtori, Mikko Tiukkatuulen mielestä, ollut herttua Alban kuvan näköinen kuvitetussa maailmanhistoriassa hänen kotonaan. Mutta kun hän nyt, tarkkasi ja katseli häntä, varsinkin rehtorin levollisesti ja järkähtämättömän selvästi esittäessä suuria maailmanhistoriallisia ajanjaksoja ja tapahtumia, — hävisi Alba ja rehtori alkoi, erittäinkin otsa ja katse, muuttua suuren Napoleonin näköiseksi.

Mikko Tiukkatuulen sielussa piili pohjimmaisena heikko, kammottava aavistus, että jonakin päivänä vedenpaisumus huuhtoisi hänen päänsä. Kun hän ajatteli koulussa oloaan, huomasi hän olleensa huolimaton ja laiska kaiken aikaa. Hän ei mitään osannut kunnolleen; kaikesta hän oli selvinnyt pujottelemalla ja arvaamalla. Olihan tuo onnistunut jotenkuten kuu-kaudesta toiseen, vuodesta vuoteen. Mutta itse asiassa hän huojui kuilun partaalla. Jonakin päivänä täy-

tyi tilinteon tulla. Ja se tuli olemaan kamala! Nämä ajatukset hän aina sysäsi syrjään. Ne yllättivät hänet kumminkin äkkiä, niin koulussa kuin muuallakin — kuin kylmänväreet ruumiin. Mutta niiden kauhistava voima oli liian suuri ja hänen tuskansa auttamattoman kova; sitä ei voinut kestää!

Nyt, kun rehtori Holst oli ikäänkuin „ilmestynyt“ hänelle, sai poika hänestä pelastusankkurin hädässään. Häneen tuli lohduttava aavistus, ettei rehtori Holst sentään tykkänään häntä tahtoisi heittää silloin, kun tosi oli edessä, kun koulu vaatisi hänet tilille, isä kutsuttaisiin ja hänelle ilmoitettaisiin koko asia j. n. e. Pilkkaa, piiskaa ja nujerrusta hän kyllä tulisi saamaan — mutta ei häntä sentään tykkänään raa-kattaisi! Kun ei vaan ajettaisi koulusta, eikä hyljättäisi, eikä lähetettäisi merelle taikka muutenkaan pidettäisi sellaisena, joka ei koskaan voi parantua!

Samalla kun hän oli saanut tämän lohdutuksen, kävi Mikko Tiukkatuulen ajatus kamalasta tilinteon päivästä elävämmäksi ja palasi useammin mieleen. Ainakin oli se joka historiatunnilla ihan selvästi hänen edessään; oikein kylmä hiki nousi otsalle, hänen kuvitellessaan, kuinka kaikki oli käyvä. Sitten hän

katseli rehtoria sivulta ja tunsi hänen yhä seisovan yläpuolellaan. . .

Mikko Tiukkatuuli luki nyt tarkoin historialäksynsä, ja rehtori Holst oli tyytyväinen häneen, — jospa hän olisi aavistanut, niitä ajatuksia poika hautoi ja kuinka tuo pieni nasikka pää kallellaan ja tiukkatuulikatseellaan todenteolla jumaloitsi häntä, turvautui häneen tuskallisissa ajatuksissaan!

Toinen side, joka liitti Mikko Tiukkatuulta kouluun, oli Antti Bech. Aina Svenningsenin ja runon päivästä saakka olivat Mikko Tiukkatuuli ja Antti Bech ystäviä. Alussa salassa ja huomaamatta, sittemmin lämpimämmin ja avonaisemmin.

Petosta!

94. Mikko on „unohtanut“ suorittaa laskuesimerkinä tänään.

Lange.

164. Ei Mikko ole tänäänkään tuonut kotona laskettavia laskuesimerkkiä.

Lange.

234. Mikko on tänään tuonut kovin huolimattomasti ja hätiköimällä suoritettuna laskuesimerkkinsä kouluun.

L.

304. Mikko jää tänään kouluun 2—3 laskemaan esimerkkinsä uudestaan.

L.

Mikko Tiukkatuulen arvosteluvihon, muistutuksille varattu, sareke oli näin koristeltu viime kuukautena.

Joka kerta täytyi „näyttää“ isälle, ja aina oli se tuottanut surkeutta kotiin. Viimeksi oli 4 tarkkaavaisuudessaakin!

Nyt hän istui tyhjässä luokassa. Kello löi puoli kol-

me alhaalla käytävässä. Se kaikui surkean kumeasti tyhjässä, hiljaisessa koulurakennuksessa, jossa Mikko Tiukkatuuli oli ainoa elävä olento.

Hän oli laiskanläksyllä.

Hän laski ja laski. Opettaja Lange oli selittänyt hänelle kaikki kolme esimerkkiä, ihan tarkoin, kaikki arvokertoineen ja juurimerkkeineen.

Tuntui siltä kuin hän olisi tajunnutkin. Mutta . . .

Äkkiä kuuli hän askeleita tyhjästä käytävästä, ja rehtori Holst astui sisään.

Hän tuli rehtorin asunnosta rakennuksen toisesta kyljestä. Hänen yllään oli kotitakki, jota ei Mikko Tiukkatuuli ollut ennen koskaan hänellä nähnyt; se olikin tahriintunut ja ruma. Muutoin rehtori aina oli koulussa erittäin puhtaasti ja hyvin puettu.

Rehtori tuoksui kaalille ja kaiveli hampaitaan.

— No, Mikko, ovatko laskut valmiit?

— Eivät.

— Etkö sinä ole pitemmälle päässyt? Puolet ensimmäisestä kysymyksestä! Istutko sinä täällä laiskottelemassa?

— En, sanoi Mikko Tiukkatuuli painaen päänsä alas ja katsellen paperejaan. — Minä olen laskenut

kaiken aikaa.

— Etkä ole pitemmälle päässyt!

— E—en.

— Ystäväiseni, etkö sinä ymmärräkään kysymystä?

— En! vastasi Mikko Tiukkatuuli luoden avuttoman katseen rehtoriin.

— Ala laskea seuraavaa!

— En minä käsitä sitäkään! sanoi Mikko Tiukkatuuli, ja kyyneleitä tulvi hänen silmiinsä.

— No, alota sitten kolmatta, poikaseni!

Mikko Tiukkatuuli ei voinut enää vastata.

— Ehk’et sinä ymmärrä sitäkään?

— E—e—en, nyyhkytti Mikko Tiukkatuuli.

Rehtori kulki pariin kertaan lattian poikki edestakaisin.

— Tämä on oikein paha asia! mutisi hän itsekseen. Hän pysähtyi ja katseli Mikko Tiukkatuulta.

— Saat vielä koetella hiukan aikaa!

Rehtori meni.

Mikko Tiukkatuuli pyyhki nenäänsä ja kuivasi silmänsä. Hän tuijotti vihkoonsa, jossa kaikki kauheat luvut ja pitkät mahdottomat laskut olivat väärin las-

ketut — niin väärin, niin hullusti! Kun hän sai loppuun suoritettua jonkun laskun, oli se ihan toisen näköinen kuin opettaja Langen taululla laskema.

Hän katsoi taakseen. Siellä, pitkin lattiaa, seistä törröttivät tyhjät penkit; seinät olivat niin merkillisen kylmät ja paljaat. Tuolla ylhäällä opettajan istuimen puolella oli musta taulu nurkassa. Se oli huonosti pesetty, ja vieläkin saattoi huomata viivoja ja jälkiä opettaja Langen laskuista.

Mutta ne *oli* kumminkin pyhitty pois!

Ei mistään, minne hän kääntyikin, ollut apua saatavissa. Ei luokasta, eikä sen ulkopuolelta.

Ulkopuolella — siellä kotona olivat isä ja äiti, joille taaskin piti näyttää! Nyt keijuuri olivat päivällisellä ja pitivät hauskaa. Vaikka — eihän heillä nyt hauskaa voinut olla; kyllähän he olivat arvanneet hänen taaskin jääneen „laiskaan“.

Voi, niitä kauheita kirjallisia kokeita! Niistä ei selviä arvaamalla, eikä tekosyiden avulla. Ne vielä keran vetävät tuomion ja rangaistuksen hänen niskoilleen koko kouluajalta. Ja kaikkein ensimmäiseksi laskento. Tietysti. Saksan- ja latinankielisistä kirjoituksista hän kyllä selviytyisi jollakin lailla, niitä hän hui-

kan osasi; olihan niissä edes sanakirja ja kielioppi turvana ja sitten, seitsemän kertaa sentään, olihan niissä edes inhimimillisiä *sanoja*, joita voi kirjoittaa!

Mutta matematiikka on aivan outoa. Se häilyy ilmassa, eikä ole minkään maailman esineen yhteydessä!

$$(a + b)^2 = a^2 + 2ab + b^2$$

$$(a - b)^2 = a^2 - 2ab + b^2$$

Joko nyt ajattelee a taikka b , taikka a^2 ja b^2 , — niin, eihän se ole mitään. Jotakin olematonta, sellaista, josta ei voi muodostaa mitään kuvaa!

Ensin alussa se oli ollut niin helppoa kuin pistää jalkansa housuun, aivan kuin lasten leikkiä; mutta sitten se kasvoi noin vaan salaviihkaa; hän ei ollutkaan pitänyt varalla, eikä lukenut läksyjä, eikä kuunnellut — ja nyt se seisoi tuossa hänen edessään kuin kivenkova, voittamaton vihamies, olento, jota hän ei ollenkaan tuntenut.

No, niin! kyllä hän oli vähitellen luisunut tuon hirviön pauloihin; laskentoesimerkeistä onnettomuus vielä tulee!

Kenties piankin! Ehkä juuri tästä „laiskasta“, joka oli kerrottava. Nyt he kaiketi alkavat tiedustella —

haistaa, kuinka asian laita oikeastaan on. . .

Hän putkahti. Rehtori Holst tuli uudestaan sisään.

— Katsos, Mikko, vie tämä kirje kotiisi isällesi. Voitko kuulla kellon lyönnin tänne?

— Kyllä.

— Kun se lyö kolme, niin saat mennä. Mikko Tiukkatuuli jäi yksin istumaan. Mutta nyt hänellä oli kovin kiusallista seuraa: rehtorin kiiltävä, valkea kirje, osoitettu hänen isälleen hienolla, säännöllisellä käsialalla, oli hänen edessään pöydällä.

Mikko Tiukkatuuli oli yhtä kalpea kuin tuo kiiltävä paperi. Tuossa se *oli*: Tilinteko.

Tässä kirjeessä oli tietysti kaikki selvästi ja armotta esitetty isälle, — että hän, Mikko Tiukkatuuli, kulki päivästä päivään täällä koulussa, menetellen aivan kuin ei hän kuuluisi koko hommaan; hän vaan arvaamalla pujottelihe eteenpäin, kun toiset pojat todenteolla lukivat ja ahkeroitsivat. Ja isä maksoi joka lukukausi hänen koulurahansa; yhtä hyvin hän olisi voinut heittää ne veteen. Ei ollut kyvyn puutekaan esteenä, niinkuin Söyrinki Miehentappajalla, pikku raukalla; ei, kaikki oli laiskuutta, kurjaa, ääliömyyttä. . . !

Hän laski päänsä käsilleen pöydälle; syvällä, vatsanpohjassa koski niin kipeästi. Ehkä tässä oli myöskin sanottu, kuinka hän kirjoittaa runoja tunnilla, sen sijaan että hänen pitäisi kuunnella ja tarkoin seurata opetusta!

Isä saisi tietää kaikki. Hän tulisi kouluun puhuttelemaan rehtoria; silloin hän saisi kuulla vieläkin enemmän, isä!

Mikko Tiukkatuuli kuvitteli näkevänsä isänsä kasvot kovin surullisina.

— Mitä me sinulle nyt teemme, Mikko? sanoisi isä. Ja sitten hän puhuisi äidille. Paraiten illalla, kun he olivat menneet levolle. Seuraavana päivänä tulisi päätös:

— Koulunkäynti saa jäädä sinulta, Mikko. Sinun täytyy yrittää toista tietä!

Mikko Tiukkatuulen mielessä häilyi:

Merelle — taikka konepajaan, tulla insinööriksi, ehkä puusepänoppiin —? Taikka joutua puotiin, kauppiaaksi. . .

Mitähän tuossa rehtorin kirjeessä oli?

Hän nosti sen valoa kohti; mutta kuori oli läpinäkymätön. Hän pani kirjeen pöydälle ja kiristi kuor-

ta; — vielä vähemmän voi nähdä! Hän tirkisti kuoren ylimmäisestä kulmasta, joka oli hiukan raollaan. Reikä oli liian pieni. Kirje oli kokoon taivutettu, sen hän näki — — —

Ehk’ei liima ollutkaan oikein tarttunut — jos hän saisi kirjeen kannen irti pitkin liimausta, niin voisi hän liimata sen uudestaan!

Varovasti hän koetti kynäveitsellä, kohotti ja veisti. Mutta liima piti kiinni, se oli tiivis, kuiva ja luja; hän saattaisi vielä repiä paperit veits. . .

Hän *repikin* kuoren!

Tuo näytti pahalta. Kuoren kansi oli pullistunut kulmasta. Kynäveitsessä oli ollut sitäpaitsi jotakin tahraa, sillä paperikin oli likaantunut. Ja sitten oli vielä repeämä ylöspäin, eikä niin aivan pienikään!

Tämän isä heti huomaisi!

Yksi, kaksi, kolme, kuori lensi auki! Äkkiä nykäsi hän kirjeen ulos, avasi sen —

„Jotta Mikko voisi, seurata laskennossa, jossa hän on heikko, pitää hänen välttämättä saada muutamia tunteja yksityisopetusta“.

Niin siinä oli kirjoitettu. Rehtori Holst’in hienoilla, pienillä kirjaimilla.

Ensi hetkessä Mikko hengitti keveämmin. Eikö se pahempaa ollutkaan — tällä kertaa?

Mutta sitten hän yht’äkkiä jäykistyi kauhusta: Hän oli murtanut rehtorin kirjoittaman kirjeen, joka oli vietävä isälle. Oli tarpeetonta panna sitä enää revittyyn kuoreen takaisin! Hän aikoi mennä paperikauppaan ostamaan uuden kuoren. Mutta päällekirjoitus —!

Kylmä hiki nousi Mikko Tiukkatuulen otsalle hänen mennessään uunin luo. Pohjalla hehkui vielä hii-
liä tuhan alla. Hän hautasi rehtorin kankean ja kiiltävän kirjeen sinne, pöyhi hiukan — pian paperi syttyi ja leimahti ilmiliekkiin. Näin muuttui rehtorin kirje tuhaksi.

Samalla kello löi kolme lyöntiä alhaalla käytävässä; Mikko Tiukkatuuli kokosi kirjansa ja lähti pois, astuen tyhjien käytävien lävitse.

Kotiin päin hän kulki vitkaan. Hän mietti ja suunnitteli. Olihan sekin yksi keino — päästä eroon kaikesta polttamalla asiapaperit!

Nyt oli isälle näytettävä muistutus. Toissapäivänä hän oli saanut 4 äidinkielen suullisessa kuulustelussa: se oli häpeä; eilen merkittiin latinankirjoituksista

kaksi arvosanaa — koti- ja koulukirjoituksesta. Ne olivat 3,^s ja 4.

Kaikki nämä yhteensä ja muistutus ja „laiskassa“ olo — — — !

Mutta arvostelukirjan hukkaaminen oli kaikkein pahinta, mitä koulussa saattoi tapahtua! *Arvostelukirja!* Sehän oli kirjoista pyhin!

Mikko Tiukkatuuli käveli ja suunnitteli: oli kuukauden viimeinen päivä. Jos hän saisi uuden arvostelukirjan nyt, alkaisi se ensimmäisestä päivästä toukokuuta. Kulunutta kuukautta ei suinkaan enää kirjoitettaisi; se olisi ollut ja mennyt! Ja mitä hän saisi-kaan, jos hukkaisi arvostelukirjan? No, joka tapauksessa oli edullisempaa päästä eroon arvostelukirjasta juuri nyt!

Ihana asia, päästä eroon tuosta lyijynraskaasta, sydäntä vaivaavasta taakasta — ei tarvitsisi näyttää isälle...!

Ei tarvitsisi muuta, kuin pistää tuo ohut, inhoittava kirja uuniin!

Mikko Tiukkatuuli tuli kotiin. Hän meni sisään pääoven kautta. Talossa vallitsi hiljaisuus. Keittiöstä kuului astiain kolinaa, niitä huuhdottaessa.

Oli jo kulunut pitkältä iltapäivää.

Eteisessä, kohtasi hän Hanna siskon, — tämä oli nuorempi kuin Mikko Tiukkatuuli. Hän katsoi muser-tavan halveksivasti veljeensä.

— Taaskin sinä olet istunut! hyi, häpeä!

— Se ei koske sinua! Oletteko syöneet?

— Jo aikoja sitten.

— Missä isä on?

— Hän nukkuu päivällisunta.

— Missä on äiti?

— Äiti myöskin, tietysti. No, kyllä saat kyytiä isäl-tä!

— Ruokaa minä tahdon!

— Sinä! Laiskalainen! Isä sanoi, ettei sinulle saa ruokaa antaa!

Mikko Tiukkatuuli katsoi terävästi, epäillen sisar-taan — valehteliko hän vai —?

— Hiljaa, hiljaa!

Vanhempi sisar, Andrea, tuli salista.

— Ettekö tiedä, että isä ja äiti nukkuvat! Entä sinä, Mikko!

— Minäkö! Hyh, kaikista sitä pitäisi välittää! Me olemme saaneet jälki-istuntoa koko luokka, siksi et-

tä olimme kieltäytyneet laskemasta Langen laskuesimerkkiä — mahdottomia, näetkös! *Minä* en tietysti voinut yksin ruveta laskemaan, kun kaikki muut olivat yksimielisiä! Pyh!

— Siinä luokka teki kovin huonosti! sanoi Andrea ankarasti, — mutta silminnähtävästi kevennetyin mielin.

— Kuules, Drea, — onko isä kovin vihoissaan?

— Hän luuli sinun yksinäsi istuneen.

— Onko totta, etten minä saa ruokaa?

— Ei suinkaan, minä olen säästänyt sinulle. Tule!

Mikko Tiukkatuuli ja Drea menivät yhdessä keittiöön. Siellä keittäjä Jaana mutisi:

— Tuota poikanulikkaa, jota erikseen pitää palvella!

— Hiljaa! sanoi Drea, avaten paistinuunin, jossa vadit olivat.

— Varmaankin on vaan kalaa? kysyi Mikko Tiukkatuuli ja kurkisti mustaan uuniin. Hän olisi ollut mies syömään sekä vadit että ruuat; hän oli niin nälissään.

Drea sisko ei vastannut mitään, otti vaan vadit ja vei ne ruokahuoneeseen. Mikko perässä. Pöytä oli ka-

tettu häntä varten — oikein somasti sitäpaitsi! Sitten tuli suuri vati sisältöineen!

— Lihapalleroita!

Oikein mieliruokaa.

Seuraavana aamuna meni Mikko Tiukkatuuli kirjat kainalossa kouluun; yksi niistä puuttui: arvostelukirja. Se oli ohuin kaikista kirjoista ja kumminkin tuntui kirjaröykkiö tänä aamuna niin kevyeltä hänen kainalossaan kuin tyhjä!

Hän oli ollut hereillä kokonaisen tunnin yöllä ja miettinyt.

Täytyi keksiä jotakin repäisevän erinomaista. Jotakin sellaista, josta ei millään muotoa voinut puhua-kaan.

Lopulta hän olikin keksinyt.

Mutta kylmä hiki nousi hartioihin hänen astuesaan katua alas, ja ääni vapisi, kun hän puoliääneen itseksensä mutisi, mitä oli sanottava.

Onneksi ei ollut laskentoa ennenkuin ylihuomenna, joten ei tarvinnut joutua puheisiin Langen kanssa.

Vaikeinta oli saada käsiinsä Svenningsen, joka oli

luokan johtaja, edeltäkäsin ja kahdenkesken, etteivät toiset pääsisi kuulustelemaan tai mutkimaan.

Koulun käytävässä hän katsoi suurta lukujärjestystä ja huomasi, että Svenningsenillä oli ensimmäinen tunti kolmannella luokalla.

Pojat tulivat meluten, joukottani ja yksitellen. Mikko Tiukkatuuli oli asettunut vahtiin käytävän kulmaan aliluokkien eteen, missä kolmas luokka oli lähinnä. Pojat menivät hänen ohitsensa, suuret ja pienet, jotkut kiipesivät ylemmää portaita myöten, toiset alaluokkain puolelle, toiset taas käytävän vastakkaiseen suuntaan; kaikki he hävisivät ovensa taakse. Mikko Tiukkatuuli tuli ajatelleeksi viime kesää maalla: kun siellä, karja tuli kotiin iltaisin, ja ajettiin naudat tarhaan tai navettaan, löysi kukin itsestään omaan karsinaansa.

Joku kysyi, miksi hän siinä seiso? Hän sanoi syyksi mitä milloinkin. Luokkahuoneet täyttyivät, melunousi, kustakin luokasta kuului erilaista mellakkaa.

Mikko Tiukkatuulta alkoi seisominen jo väsyttää. Ajatellessaan, mitä oli sanottava Svenningseuille, kalpeni hän ja alkoi peljätä, mutta rohkaisi taas mieltään.

Vihdoin soitettiin ja Svenningsen tuli opettajahuoneesta. Hänen seurassaan oli lehtori Sömme. Käytävien kulmassa he pysähtyivät juttelemaan. Sitä kesti hetkisen; Mikko Tiukkatuuli odotti peloissaan, jotta vatsassa kurisi ja kivisti.

Lopulta nuo kaksi erosivat nauraen, ja Svenningsen kääntyi kolmatta luokkaa kohti.

— Anteeksi, herra Svenningsen. . .

— No, Mikko herra, mitä nyt on tapahtunut aamupuhteella?

— Minä tahtoisin vaan — vaan ilmoittaa, että minä olen ollut huolimaton — niin huolimaton ja — hukannut arvostelukirjani.

— Hukannutko arvostelukirjan? Mitä hutiloimista se on! Mutta voithan sinä löytää sen?

— Niin kyllähän minä voisinkin, — mutta. . .

— Minne sinä sen hukkasit? Tännekö, vai kotiisi?

— Kotonahan minä, mutta. . . — No, hae uudestaan kotoasi! sanoi Svenningsen aikoen poistua.

— Ei — se — ei sekään käy päinsä. . .

— Minne sinä, poika, olet sen hävittänyt sitten?

— On niin — niin ilkeä sanoa sitä. . .

— Mitä juttua se on! Minne sinä olet hukannut ar-

vostelukirjan?

— Se — minulle kävi niin onnettomasti, että se —
se putosi — lantaan.

— Minne — — —

Mikko Tiukkatuuli loi katseensa maahan. Svenningseniä nauratti:

— No, sitten olet oikeassa — ei sitä voi enää etsiä!
Saat ostaa itsellesi uuden.

— Saisinko nyt heti juosta kirjakauppaan?

— Minkä vuoksi nyt heti? Odota välituntiin

— On niin — niin ilkeätä, jos minun pitää kertoa
siitä toisten kuullen luokassa.

— No — niin, mene sitten!

Mikko Tiukkatuuli juoksi.

Kadulla tuntui maailma hänestä valoisammalta,
ilma keveämmältä — hurraa! nyt se oli kestetty!

Uuden puhtaan kirjan saatuaan juoksi hän takaisin — raskas taakka oli pudonnut hänen hartioiltaan, nyt oli alettava uutta elämää koulussa, kun oli saatu uusi, puhdas arvostelukirja, niin hän päätti itseksensä!

Eihän tuo niin kovin vaikeaakaan ollut, piti vaan lukea ahkerasti kotona.

Välitunnilla rehtori Holst puhutteli häntä:

— No, Mikko, mitä isäsi sanoi kirjeeni johdosta?

Mikko Tiukkatuuli punastui.

— Kyllä minä saan ottaa tuntia laskennossa, vastasi hän.

— Hyvä on. Koetappas nyt oppia se aine perinpohjin!

Päivänpaiste, jossa hän oli lämmitellyt aamusta saakka, hävisi äkkiä. Rehtori taputti häntä mennessään olalle.

Oi, jos rehtori olisi tiennyt hänen valehtelevan, että kirje oli poltettu, eikä isä saanut nähdäkään sitä!

Jos se tulisi hänen tietoonsa!

Jos rehtori sattuisi tapaamaan isän kadulla, ja tulisi puhe kirjeestä?

Mahdotonta.

Nyt ei auttanut muu, täytyi pöntätä matematiikkaa päähän, jotta luultaisiin hänen ottavan tuntia.

Taikka — sanoisiko hän isälle, että rehtori oli käsenyt sanomaan —? Ei, se ei ollut viisasta. Silloin isä varmaankin puhuttelisi rehtoria ja kirjejuttu vielä selviäisi.

Ei auttanut, täytyi ponnistaa ja tehdä työtä!

Taas Mikko Tiukkatuuli sai valoisampia mietteitä; hänen mielestään oli kohtalo asettanut näin asiat, jotta hänen pitäisi pakostakin oppia matematiikkaa.

Kirkasta auringonpaistetta, niin kuin aamulla, ei nyt enää tullut. Hän tunsu rehtorin käden olallansa kaiken päivää. Rehtori oli taputtanut häntä ystävällisesti.

Kun hän valehteli!

— Sinä osaat, kun vaan tahdot, Mikko kulta!

Niin nyt äkkiä alettiin sanoa joka puolelta, koulussa opettajat, ja kotona, kun hän tuli päivälliselle, oli aina kerrottavaa ykkösistä historiassa, maantiedossa, saksassa, latinassa ja uskonnossa.

Uusi arvostelukirja oli tuonut tämän uuden elämän mukaan.

— Otatko sinä nyt yksityistuntia? kysyi opettaja Lange; hän piteli Mikko Tiukkatuulen vihkoa, jossa oli neljä esimerkkiä, kukin merkitty sinisellä „O“ ja viimeisen alla pitkä ykkönen.

— Otan, vastasi Mikko Tiukkatuuli painaen alas katseensa.

— Kuka sinua opettaa?

— Kandidaatti Winther.

— Hyvä on. Laskekaa vaan edelleenkin yhdessä esimerkit.

— Kyllä.

Uudessa elämässä ei ollut mitään vaikeuksia; arvostelukirja oli ne tasoittanut. Kaikki viheliäisyys oli hävinnyt tuon vanhan, kurjan kirjan mukana. Hän oli kerran valehdellut, eihän tuo nyt mitään erinomaista ollut. Sitäpaitsi vaan Svenningsenille!

Mutta matematiikka ja „yksityistunnit“, se oli jotakin toista ja paljoa pahempaa. Sitä hän ei koskaan saanut mielestään; sinä hetkenä, jolloin hän poltti rehtorin kirjeen, oli hän antanut kättä pahalle, joka ei hellittänyt; se kasvoi!

Toinen seikka veti toisen mukanaan, — valhetta ja alituista pelkoa, uusia valheita, suurempaa ja monipuolisempaa pelkoa! Aina lujemmin ja pahemmin hän takertui, yhä kauvemmaksi hän joutui pelastuksen tieltä.

Matematiikkaa ei voinutkaan lukea itseksensä. Hänen ponnistuksensa — teki asian vaan sekavamaksi, mahdotonta oli ymmärtää. Ja yhtä kaikki piti hänen edistyä, aina vaan parantua Langen silmissä.

Ottihan hän yksityistuntia! Ja joka päivä oli se vaara tarjona, että rehtori tapaisi isän, ja tulisi puhe kirjeestä. Asia oli kumminkin jo hiukan vanhentunut. Pahempi oli kandidaatti Wintherin juttu. Jos nyt Lange kysyisi Wintheriltä esim. edistystä! Sehän voisi helposti tapahtua. Hän oli eräänä päivänä nähnyt Langen ja Wintherin yhdessä kadulla; peläten kuin kuolemaa, pujahti hän erääseen porttikäytävään, ettei häntä huomattaisi. Jos he olisivat hänet nähneet, olisi heti tullut puheeksi yksityisopetus! Sen jälkeen hän pelosta vavisten lähestyi jokaista kadun kulmaa. . .

Kaikki oli seurauksena kirjeen polttamisesta.

Se olisi kernaasti saanut olla tekemättä!

Mutta hän oli ollut niin kauheasti peloissaan silloin, eikä hän voinut tietää, mitä siinä olikaan!

Pahinta oli se, että kotona laskettavien esimerkkien *piti* olla oikein joka kerta. Nehän opettaja Winther oli tarkastanut! Koulussa suoritettavat esimerkit ja muut tehtävät ja jokapäiväiset läksyt kyllä selviäsivät.

Laskentovihot tuotiin opettajalle perjantaina viimeisellä tunnilla. Opettaja Langen tapana oli jättää vihot opettajain pöytälaatikkoon, josta hän ne otti

seuraavana päivänä, lauantaina kello 12, kun hänellä oli vapaatunti; sillä tunnilla hän korjasi virheet opettajain huoneessa. Tällä lailla hänen ei tarvinnut roikottaa suurta vihkopinoa kotiinsa joka perjantai.

Mikko Tiukkatuuli tuli kouluun joka lauantaiaamuna 20 minuuttia vailla kello 8. Hän toi pienen pulлон mustetta kotoa tullessaan. Opettajain pöytälaatikko ei ollut koskaan lukittu. Pinosta hän otti Antti Bechin vihon; tulisessa kiireessä hän sitten jäljensi Antin laskut omaan vihkoonsa — kello 8 oli kaikki valmiina ja molemmat vihot Langen pinossa.

Näin suoritettiin kotilaskut.

Mutta tämä oli vaarallista peliä — joka lauantaiaamu piti se temppu uudistaa kauheassa pelossa, että joku tulisi!

Hän hiukan häpesikin kertoa tätä Antti Bechille. Eräänä lauantaiaamuna tuli Antti Bech aikaiseen kuoluun ja tapasi Mikko Tiukkatuulen kopioimassa hänen vihostaan.

— Minä luulin Wintherin selvittävän sinulle kaikki!

— Niin kyllä, mutta minä en sittenkään tajua kaikkea aivan selvästi.

— No — minun vihkoani voit kernaasti käyttää!

Oikeastaan hän olisi voinut kertoa kaikki Antti Bechille. Hänellä oli hyvä halu tehdä niin; tuntui siltä kuin Antti olisi voinut auttaa häntä pääsemään eroon tuosta epäpuhtaasta ilmakehästä, joka ympäröi häntä! Ja sekin olisi hänen mielestään auttanut, jos olisi saanut kertoa asiasta jollekin!

Mutta hän ei tullut sitä tehneeksi. Antti Bech oli niin avonainen, suora ja rehti poika — hänelle ei sopinut kertoa poltetusta kirjeestä, valheesta, eikä muusta halpamaisuudesta.

Yksin hän siis kantoi kaiken. Sekin tuntui pahalta, että isäkin oli tavallansa sekoitettu hänen asioihinsa; olisihan hänen pitänyt saada rehtorin kirje. Joka ilta, kun isä ja äiti tulivat kävelyltä illallisen jälkeen, oli Mikko Tiukkatuulen vatsa kipeä pelosta, ja hän tarkasti ja vilkkui isänsä kasvoja — oliko hän mahdollisesti tavannut rehtorin ja puhe ollut kirjeestä.

Joka aamu, joka tunti koulussa vaivasi häntä tuo ainainen pelko. Jos rehtori sattui tulemaan sisään tunnin kuluessa, jähmisti hän kauhusta ja pelko sävähti kuin leimaus hänen lävitsensä — nyt voisi tulla hänen vuoronsa — kirje, opettaja Winther, Antti Bec-

hin vihko. . .

Hän ponnisteli kovasti lukien läksyjä. Suurimpänä kehoituksena oli se tunne, että hänen täytyi saavuttaa opettajien suosio, voittaa myötätuntoisuutta — sen päivän varalle, jolloin laukeaisi!

— Minusta näyttää Mikko käyneen laihaaksi ja kalpeaksi näinä päivinä, äiti, sanoi isä eräänä päivänä päivällis-pöydessä.

— Hän lukee kovin ahkeraan, näetkös isä — läksyjään, vastasi äiti. Erittäinkin on laskento vaikeaa, eikö ole, Mikko?

— On, vastasi Mikko — varsinkin se.

— Niin, niin, poikaseni, sanoi isä — ponnista sinä vaan kunnes pääset päällepäin, sitten se kyllä sujuu helpommin!

Isä nyökkäsi hänelle. Viime aikoina he olivat olleet kovin hyviä hänelle ja iloinneetkin hänestä!

— Yritä, yritä ylöspäin vaan! kehoitti isä.

Kyyneleet syöksyivät äkkiä Mikko Tiukkatuulen silmiin — ja koko kurjuus, viimeisten viikkojen hätä ja tuska kuohahti kuin suuri aalto hänessä — — oi, jospa nyt voisi heittäytyä isän syliin ja tunnustaa hänelle kaikki tyyni, kirjeestä ja kaikesta!

— Rakas, oma poikani! Älä nyt sentään itke!

— E — enhän minä!

Neljä viikkoa oli kulunut näin; nyt oli perjantai. Kun Antti Bech ja Mikko Tiukkatuuli menivät yhdessä kotiin, niinkuin heidän tapansa oli ollut viime aikoina, sanoi Antti Bech:

Huomenna aamulla, jos sinulla olisi apua minun esimerkkieni jäljentämisestä, on ainoastaan laskuesimerkit vihkoon merkitty. Laskujen suoritus on irtonnaisella paperilla, jonka olen pannut lehtien väliin. Minulla on huomenna kello 10:ltä vapaata laulusta; silloin kirjoitan ne vihkoon, näetkös — eilen ei ollut aikaa. Varmuuden vuoksi, jos Lange olisi katsonut, tahdoin panna lapun mukaan, ettei hän saisi sanoa minun jättäneen laskematta! Mutta muista olla varovainen, ett'et hukkaa lappua!

— Se on tietty, totta kai.

Seuraavana aamuna istui Mikko Tiukkatuuli yksin luokassa, kirjoittaen Antin vihosta. Oli vaan kaksi esimerkkiä; ne olivat pian kirjoitetut. Kun kaikki oli kirjoitettu, läjähytti hän vihkonsa kokoon ja pisti sen keskelle Langen vihkopinoa laatikkoon. Mutta

samassa, kun hän aikoi panna irtonaista paperia Antin vihkoon, kaatoi hän mustepullonsa — ja niin sikamaisen pahasti, että muste vuoti lapullekin ja töhri sen niin, ettei ollenkaan voinut lukea. Se olikin lyijykynällä, kirjoitettu. . .

Hän seiso i hetkisen neuvottomana. Nyt hän oli tuhrinut Antti Bechin lapun, josta toinen juuri oli varoittanut!

No, ei ollut muuta neuvoa, täytyi kirjoittaa uusi lappu ja panna se Antin vihkoon vanhan, hävitetyn sijaan. Hän sai käsiinsä paperiliuskan ja lyijykynän ja kaivoi pöytälaatikosta laskuvihkooan.

Kun hän istui kirjoittamaan, huomasi hän saaneensa kiireessä Simo Selmerin vihon, eikä omaansa.

No, sehän oli yhdentekevä, tietysti! Oli kiire, eikä hän joutunut enää etsimään omaa vihkooan!

Niin nopeaan, kuin kynästä irti pääsi, jäljensi hän, ja ennen kuin kello löi kahdeksan, oli kaikki valmiina, uusi lappu Antin vihossa ja molemmat, Simo Selmerin ja Antin, vihot tallessa opettajan pyöytälaatikossa.

Kello kymmeneltä oli laulutunti; Mikko Tiukka-tuuli näki Antin ottavan laskuvihkonsa laatikosta. Kello yhdeltätoista olivat he taas yhdessä norjankie-

len tunnilla. Mikko Tiukkatuuli oli hiukan jännityksessä. Mutta Antti Bech ei sanonut mitään; hän ei luultavasti huomannutkaan, että lappu oli uudistettu, luuli vaan omakseen!

Oli keskiviikko, kello 9. Kello 9—10 oli matematiikkaa, ja opettaja Lange tuli.

Heidän piti saada takaisin kotilaskunsa heti tunnin alussa. Mikko Tiukkatuuli oli aina keveämmällä mielellä, niistä päästyään, ilman pitkiä puheita.

Opettaja Lange oli tänään kovin totinen. Pojat pitivät hänestä paljon; hän oli niin kaunis ja nuori, kovin suora ja hyvä mies. Mutta tänään, niinkuin sanottiin, oli hän kovin vakava.

Hän seiso i hetken ääneti; korkea vihkoröykä oli pöydällä hänen edessään.

— Kuka oli täällä järjestäjänä viime viikolla? kysyi hän äkkiä.

Söyrinki Miehentappaja nousi seisomaan kaikkien viimeisimmältä paikalta.

— Minä olin.

— Tule tänne, Söyrinki!

Söyrinki tuli — vavisten. Pikku Söyrinki Miehen-

tappajan asiat olivat aina hiukan hullusti, siihen oltiin jo totuttu.

— No, Söyrinki — onko kukaan ollut laskentovihkoja kourimassa täältä laatikosta lauantaina?

Tämä herätti huomiota. Tiesiväthän useimmat pojat laskuvihkojen olevan siellä niin mukavasti saatavina lukitsemattomassa laatikossa lauantaisin.

Keskellä luokkaa voihkasi joku; kukaan ei sitä kumminkaan huomannut. Se oli Mikko Tiukkatuuli; hän kävi tulipunaiseksi kasvoiltansa ja peitti sukkeleen naamansa, painaen päänsä alas.

— Vastaa nyt, Söyrinki!

— E — ei, minun tietääkseni! änkytti Söyrinki Miehentappaja.

— Ymmärrätkö, poikaseni, minä kysyn, sillä minun täytyy saada se tietää. Minä kysyn vielä senkin vuoksi, että sinä järjestäjänä olet siitä vastuussa.

Tätä sanoessaan katsoi opettaja Lange merkitsevästi ja pitkään Antti Bechiin ensimmäisellä rivillä.

Söyrinki Miehentappaja seisoi lattialla, eikä vastannut sanaakaan. Vitkaan hän käänsi päätään ja katsoi — hänkin Antti Bechiin, salavihkaa.

Äkkiä Antti Bech nousi reippaasti. Hän heitti pää-

tään, se oli hänen tapansa — melkein uhallisesti:

— Minä kävin laatikossa lauantaina kello 10.

Opettaja Lange puri huultaan.

— Sitä minäkin pelkäsin, Antti Bech, sanoi hän — saat mennä paikallesi, Söyrinki. Söyrinki kulki poikien ohitse; ei kukaan häntä enää katsonut. Kaikki tuijottivat Antti Bechiin, joka seisoi luokan eturivissä.

— Mitä sinulla siellä oli tekemistä?

— Minä en kerinnyt perjantaina kirjoittamaan muuta kuin laskuesimerkit. Laskujen suorituksen olin minä kirjoittanut paperilapulle, joka oli vihon sisässä. Laulutunnilla, jolloin olin vapaa kaulatautini vuoksi, kirjoitin minä laskut puhtaaksi vihkoon.

Opettaja Lange katsoi melkein synkästi ja vakavasti Anttiin. Sitä kesti hetkisen. Sitten hän sanoi:

— Sen, että sinä olet kerran alentunut petokseen, Antti Bech, voisin sinulle anteeksi antaa, niin reipas poika kun muuten olet, mutta siksi rehellisenä miehenä olen sinua pitänyt, etten luullut sinun tahtovan pelastua siitä valheella.

— Se ei ollut petosta! sanoi Antti Bech, hypähtäen tuoliltaan.

Opettaja Lange katsoi halveksien häneen — sa-

malla surkutellen. Hän otti kaksi laskentovihkoa.

— Katsokaa, tässä on kaksi laskunsuoritusta. Toinen on Simo Selmerin ja toinen Antti Bechin. Simo Selmer on kirjoittanut toisen tehtävän väärin vihkoonsa. Hän on kirjoittanut 3 x, kun hänen piti kirjoittaa 5 x. Saman esimerkin olet sinä, Antti, kirjoittanut *oikein*. Mutta sinun suoritukseksi ja vastauksesi on ihan sama kuin Simo Selmerin. Sinä olet koko laskussa, kauttaaltansa, käyttänyt 3 x, vaikka esimerkiksi olit, aivan oikein, kirjoittanut 5 x; kuinka tämä on ymmärrettävä?

Antti Bech ei vastannut. Pojat, hänen takanansa luokalla, istuivat niin hiljaa, että olisi kuullut nuppi-neulan putoamisen. He näkivät Antti Bech'in niskan punastuvan kutrisen tukan varjossa.

Opettaja Lange jatkoi:

— Sinä itse tunnustat kirjoittaneesi laskusi lauautaina täällä — kun vihot olivat tuodut perjantaina. Sinä olet jäljentänyt laskun Simo Selmerin vihosta. Sinä olet harjoittanut petosta. Äläkä sinä yritäkään pelastua valheella. Sinun ei olisi siihen pitänyt ryhtyä. Ole hyvä, tässä on vihkosi. Minä olen antanut sinulle 6 petoksesta. Muuten tahdon puhutella rehtoria, mi-

tä vielä on tehtävä. Ellet sinä olisi valehdellut olisin minä päästänyt sinut kuutosella.

Opettaja Lange tarjosi vihkkoa pöydän ylitse. Antti Bech ei ottanut sitä.

— Minä en huoli Teidän kuutosistanne. Minä en ole tehnyt petosta. Minä — minä olen ehkä erehdyksestä kirjoittanut laskussani — 3 x . . .

— Lörpötystä, poika! sanoi Lange ja heitti vihon hänen eteensä pöydälle. — Istu.

— Minä en valehtelet! huusi Antti Bech. Hänen laskentovihkonsa putosi lattialle.

Opettaja Lange otti kaikki vihot, nousi ja astui levollisesti alas paikaltaan. Hän pysähtyi Antti Bechin eteen ja sanoi vakavasti:

— Minä koetin kauan olla uskomatta. Minusta oli kovin ikävää, että sinä Antti olit käyttänyt Simo Selmerin vihkkoa — mutta kun sinä nyt valehtelet, on se minusta paljon, paljon ikävämpää. Istu, poikaseni!

Sitten Lange jakoi vihot kaikille ympäri luokkaa. Ja jokaiselle, kellä vaan virhe oli, osoitti hän sen ja selitti. Hän ei enää ollut huomaavinaan Antti Bechiä, joka hetken kuluttua otti vihkonsa lattialta ja istui tarkastamaan omaa laskuaan.

Opettaja Lange puhui levollisella äänellä, kulkien paikasta paikkaan pitkin luokkaa. Mutta pojat olivat ihan toisissa ajatuksissa; vähä väliin täytyi opettajan muistuttaa:

— Kuuntele tarkoin, poika!

Hiukan alempaa, noin keskeltä luokkaa kuului:

— Onhan näillä sinun koti- ja koululaskuillasi, hyvä Mikko, yhä edelleenkin suuri ero. Nämä ovat nyt aivan oikein. No — ei sinun tarvitse olla niin — niin häpeissäsi siitä! Olenhan minä sanonut, että antaisit herra Wintherin tarkastaa kotilaskujasi. Minä tarkoitan vaan, että sinun pitäisi suuremmalla tarkkuudella suorittaa koulussa laskujasi! Ovathan ne useimmiten samanlaisia tehtäviä.

Mikko Tiukkatuuli ei katsahtanutkaan ylös; hän otti vihkonsa vapisevin käsin. Ohimot kuumottivat.

— Älä nyt, poikaseni, noin, enhän minä sitä vaarallisena pidä! Kyllähän sekin tulee autettua aikanaan, näetkös! Kun sinä vaan olet tarkkaavainen ja käyt ahkerasti herra Wintherin luona. Muutoin voit viedä terveisiä herra Wintherille minulta ja sanoa, että sinun tarvitsisi eritoten harjoittaa alkutietoja. Niissä sinä olet liiaksi häilyvä! Taikka — voinhan minä tilai-

suuden sattuessa itsekin sanoa sen hänelle.

— Niin, minä olen nytkin antanut sinulle 1, minä otaksun, että sinä itsekin olet tehnyt työtä laskujen suorituksessa!

Opettaja Lange poistui.

Mikko Tiukkatuuli jäi istumaan. Hän oli muuttunut kalpeaksi, kovin kalpeaksi. Hän tuijotti ensimmäiseen riviin, jossa Antti Bech istui kumartuneena katsellen vihkoansa.

Kun opettaja Lange oli saanut jaettua kaikki vihot, alkoi hän kuulustella. Ensiksi kysyi hän Simo Selmeriltä.

Simo Selmerin äänessä ja koko olennossa oli — sen kaikki pojat huomasivat — voitonriemua. Taulun luona seistessään katseli hän kysymysten välissä silloin tällöin pilkallisesti Antti Bechiin.

Antti Bech istui aina vaan kumarruksissaan. Laskuvihkonsa hän oli pannut kiinni.

Taaempana, keskellä luokkaa, istui Mikko Tiukkatuuli ja tuijotti lakkaamatta — Antti Bechin selkään.

Tunti kului tavattomassa hiljaisuudessa.

Kun soitettiin, menivät pojat kovin sävyisästi ulos. Antti Bech kulki muiden keskellä, mutta toiset

ikäänkuin väistyivät hänen tieltään.

Samoin koulun pihalla. Hän yritti olla niinkuin ei mitään olisi tapahtunut, puheli ja nauroi. Mutta toiset vetääntyivät pois.

Eivät he millään muotoa tahtoneet osoittaa hänelle halveksimista tahi mitään sellaista. Ei — tämä oli vaan niin tykkänään käsittämätöntä, ihan mahdotonta uskoa. He oudoksuivat tätä, — eivät mitenkään voineet selvittää.

Antti Bech jäi yksin seisomaan.

Sitä useampi kerääntyi Simo Selmerin ympärille, joka seisoj toisella puolella koulunpihaa. Hän puhui hyvin innokkaasti; pojat seisoivat hänen ympärillään kuunnellen.

Luokassa oli kaksi puoluetta, toinen oli Antti Bechin ja toinen Simo Selmerin; vanhoista ajoista oli ollut niin. Tietysti oli luokalla sellaisiakin, jotka eivät kuuluneet mihinkään puolueeseen. Noilla kahdella oli kumminkin joukkonsa.

Antin oli pienempi. Hän oli pohjaltaan ylpeä, Antti Bech. Ainakin oli hyvin vaikea saada häntä myöntymään petoksiin tai muihin sellaisiin.

Simo Selmer, lukujuhta, „Kilvoittelija“, ei ollut en-

sinkään sen tapainen, joten hänen „puolueensa“ oli suurempi. Simo Selmer auttoi paljon lapuilla kirjoituksissa ja laskuissa; mutta hän otti aina maksun siitä. Söyrinki Miehentappaja piti hänet rusinoissa ja luumuissa; hänen isällään oli siirtomaatavaroiden kauppa. Otar Ingebrigtsen varasti omenia isänsä puutarhasta ja toi niitä kouluun; hän maksoi kaksi omenaa Simo Selmerille kustakin latinan kirjoituksesta. Ja vielä muutakin. Muuten oli vanha juttu, että Wilhelm Gabrielsen oli kerran antanut Simo Selmerille 10 äyriä laskento-esimerkistä.

Näin kilpailivat Antti Bech ja Simo Selmer ensimmäisestä sijasta luokalla. Useimmiten Simo oli voitolla. He olivat vihamiehiä monella tavalla.

Nyt Simo Selmer seisoi joukkonsa keskellä kerskaillen, että Antti Bech oli harjoittanut petosta, jäljentäen hänen laskujaan.

Antti Bech katsahti ympärilleen koulun pihassa. Kaukana toisista, voimistelusalin edessä näki hän vihdoinkin Mikko Tiukkatuulen, joka myöskin oli aivan yksin. Antti meni hänen luokseen.

— Mikko!

— No, mitä?

— Hyvä mies, älä nyt noin kauhistu! Kai sinä tiedät, etten minä ole pettänyt ja jäljentänyt — Kilvoittelijaa!

— No, sitä ei kukaan *usko*!

— Kyllä he *uskovat*. Minä aijon puhutella rehtoria. Kuuleppas, minun piti kysyä sinulta jotakin: Käytitkö sinä minun lappuani lauantaina?

— En.

— No, onhan se hyvä tietää.

Seuraava tunti oli lehtori Sömmen, norjankieltä. Sitten tuli latinaa, lehtori Buggen tunti. Molemmat, Sömme ja Bugge olivat merkillisen juhlallisia. Ei kumpikaan kysynyt Antti Bechiltä, mutta he katsoivat häneen vähä väliin.

Tämä synnytti tuskallista juhlallisuutta luokalla. Kaiken tämän alla tuntui olevan jotakin kytemässä — kun rehtori edes tulisi, jotta se leimahtaisi ilmi, saisi lopun ja tulisi päätös.

Kolmannella tunnilla oli Svenningsenillä saksaa.

Hän asettui paikalleen ja katseli ensityökseen halveksuen Antti Bechiä. Sitten hän tarkasti päiväkirjaa.

— Opettaja Lange on antanut sinulle, Antti Bech, 6 petoksesta, kuulin minä, mutta sitä ei olekaan päivä-

kirjassa.

— Ei se sinne tulekaan! vastasi Antti Bech levollisesti.

— Vai niin!

— Sillä minä en ole harjoittanut petosta.

— Minä tahdon huomauttaa sinulle, sinä olet rohkea, rakas Antti Bech. Kai sinä tarkoitat, että opettaja Lange on valehdellut syyttäessään sinua?

— Minä tarkoitan, että tämä on erehdys.

— Vai, niin! Pikkunen erehdys! Kun *sinä* teet väärin, niin se on „erehdys“, sinun mielestäsi! Niin, niin — rakkaalla lapsella on monta nimeä. Sellaisia erehdyksiä arvostellaan, huolimatta henkilön arvosta, tässä koulussa 6:n numerolla.

Opettaja Svenningsen antoi Simo Selmerin kääntää. Hän oli erittäin laupias Simo Selmeriä kohtaan.

Äkkiä keskeytyi hiljaisuus, ovelta kuului pari lyhyttä kopausta, ja rehtori astui sisään; hän oli mietteisään ja tavallista vakavampi. Hän astui vitkaan opettajain istuinta kohti, josta Svenningsen väistyi, antaen tilaa hänelle. Ensiksi hän kuiskasi pari sanaa Svenningsenille, joka vastasi samoin kuiskaten kiivaana; samalla he molemmat katsoivat Antti Bechiin.

— Antti Bech! sanoi rehtori.

Antti nousi seisomaan.

— Opettaja Lange on pyytänyt minua ilmoittamaan hänen ja minun päätökseni sinulle toveriesi läsnä ollessa. Sinä olet harjoittanut petosta. Lauantaina, kun sinulla oli lupaa laulusta, otit sinä opettajien pöytälaatikosta erään toverisi laskentovihon; säästääksesi omia vaivojasi jäljensit sinä hänen laskuesimerkkinsä. Tästä rikoksesta olet sinä saanut hyvin ansaitun kuutoson — niinkuin jokainen poika sinun sijassasi olisi saanut. Vaikka sinä vielä sitä paitsi koetat välttää rangaistusta jutellen paperilappusista ja muista, niin olemme, opettaja Lange ja minä, kumminkin yksimielisesti päättäneet, ettemme anna sinulle lisää rangaistusta siitä. Useimmat sinun opettajasi ovat, niinkuin minäkin, tulleet kovin pahoille mielin kuultuaan sinusta tälläisiä asioita. Sinä olet sellainen poika, jota me kaikki kunnioitamme ja josta me paljon pidämme. Minä luulen myöskin huomanneeni, että toveriesi tunteet sinua kohtaan ovat samanlaisia. Me olemme siitä ymmärtäneet, että sinun on ehkä vaikeampi kuin muiden tunnustaa tehneesi halpamaista petosta. Kun sinä nyt yrität valheella

päästä eroon asiasta, olet sinä väärässä luulossa, jos uskot valheen itseäsi paremmin auttavan kuin suoran, rehellisen tunnustuksen. Me olemme päättäneet antaa sinulle anteeksi tämän väärän luulon. Me toivomme, että sinä annat sille oikean arvion, tajuat, että meidän hyvä mielipiteemme sinusta velvoittaa sinua.

Antti Bech seiso, taistellen itkua vastaan, rehtorin puhuessa. Kun puhe oli loppunut, nieli hän itkunsa suurella ponnistuksella ja sanoi:

— Minä *en* ole tehnyt petosta.

Rehtori tarkasti häntä tutkivalla katseellaan.

— Etkö sinä itse ole tunnustanut ottaneesi viikko si lauantaina laatikosta — ja kirjoittaneesi laskut vihkoon laulutunnilla.

— O — olen, mutta . . .

— So, sanoi rehtori, kumarsi hiukan Svenningsenille ja meni.

Antti Bech pikemmin putosi kuin istui tuolilleen; hän laski päänsä käsivarsilleen pöydälle ja voihki.

Svenningsen seiso selin luokkaan ja katseli ulos akkunasta. Pari kertaa hän kääntyi katsoen Anttiin päin, joka nyyhki ääneen. Pojat istuivat hiljaa.

Lopulta Svenningsen sanoi:

— Ellet sinä voi hillitä itseäsi, Antti Bech, niin mene: ulos, kunnes tyyntynyt.

Antti Bech meni.

Vielä kesti hetkisen, ennenkuin opettaja Svenningsen antoi jatkaa käännöstä.

Antti Bech ei tullut takaisin; eikä hän seuraavalla tunnillakaan ollut paikallaan.

Hän oli mennyt kotiin.

Mikko Tiukkatuuli astui kotiin päin. Hänestä tuntui kuin eivät jalat kannattaisi häntä; polvet notkuivat ja letkahtelivat.

Päivällispöydässä hän kertoi ykkösestään kotilaskuissa. Ruoka tarttui kurkkuun; hän nieli ja nieli.

Ruualta hän meni huoneeseensa. Täällä hän heittäytyi sänkyynsä — vatsalleen, haudaten päänsä tyyntyn. Hänellä oli kauhea halu saada itkeä, mutta ei mitenkään voinut. Rinnan alla tuska pakotti — ontto, kiertävä tuska.

Näin hän makasi tunnin ajan liikahtamatta. Sitteen hän nousi vitkaan. Hän katsahti ympärilleen huoneessa, istui sängyn laidalle antaen jalkojensa veltosti roikkua. Taaskin kului pitkän pitkä hetki.

Sitten hän nousi, meni vitkaan alas portaita, otti lakkinsa eteisestä. Hän pysähtyi konttoorin oven taakse ja kuunteli. Isä oli sisällä. Hän tarttui ovenripaan, pysähtyi, päästi irti taas ja meni ulos kadulle.

Hiljakseen hän astui katua; ajoneuvot tärskyivät ja kolisivat, ihmiset kulkivat hänen ohitsensa; hän ei näyttänyt niitä näkevän eikä kuulevan, hän kuvitteli olevansa kosteassa jääpuvussa.

Hän tuli aivan koulun ovelle saakka. Täällä hän pysähtyi ja pyyhki otsaansa nenäliinalla; se tuli likomäräksi tuskanhiestä.

Kun hän tarttui raskaaseen ovenripaan, teki mieli pysähtyä ja miettiä; mutta hän riensi avaamaan. Hän kulki kaikkien autioiden käytävien lävitse, kunnes pysähtyi rehtorin kanslian oven taakse. Hän koputti hiljaa.

Kukaan ei vastannut.

Sitten hän koputti kovemmin. Ei kukaan vieläkään vastannut.

Kanslian oven vieressä oli rehtorin yksityinen sisäänkäytävä. Hän tavotti kelloa; mutta nyt hän mietti. Hyvin kauan.

Silloin kuului askelia sisältä eteisestä, samassa

hän vetäsi kellonnauhasta.

Rehtorin rouva avasi oven.

— Saisinko vähän puhutella rehtoria?

— Kyllä, heti!

Rehtorin rouva vei hänet eteisestä erään sisäoven kautta kansliaan.

— Olkaa hyvä, istukaa, kyllä hän pian tulee. Hän nosti korkeaselkäisen nahkatuolin pojalle ja meni.

Mikko Tiukkatuuli istui kovalle tuolille.

Rehtorin kansliahuone oli pitkä ja kapea, akkuna toisessa päässä. Seiniä peittivät hyllyt, niin, seinät olivat pelkkänä hyllynä, kirjat seisoivat tiheissä rivissä katosta lattiaan asti.

Mikko Tiukkatuuli istui korkeaselkäisessä tuolissa suorana, melkein pystyssä, sillä selkänoja oli aivan kohtisuora. Hänen varpaansa ulottuivat juuri lattiaan. Hän katseli ympärilleen, tuijottain kirjoihin; vähä vähältä alkoi hänestä tuntua siltä, kuin seinät lähestyisivät toisiaan, lähemmäksi yhä lähemmäksi — tahtoen likistää hänet väliinsä ja painaa nuo kankeat ja kiristetyt kirjain selät häneen — — —

Hän liukui alas tuolilta. Hän saattoi tuskin seisoa tuskalta, hiipi ovelle, tarttui avaimeen: ovi oli suljet-

tu.

Ja toinen ovi — se johti eteiseen!

Hän huudahti, kun ovi äkkiä aukeni eteiseen. Rehtori tuli.

Hänellä oli sama kotitakki, jonka Mikko Tiukkatuuli oli nähnyt ollessaan laiskanläksyllä.

— No, Mikkoseni, sinä tahdoit puhutella minua.

— Niin.

Rehtori seisoi hänen edessään katsellen häntä ja odottaen. Mutta poika ei voinut sanoa muuta kuin „niin“.

Mikko Tiukkatuuli tuijotti jäykästi rehtoriin, tuijotti ja tuijotti, aivan sanatonna.

Rehtori sanoi viimein:

— No, mikä oli asia? Hän meni suuren työpöytänsä luo akkunan eteen; rehtori istui ja tarjosi Mikko Tiukkatuulelle tuolia edessään.

— Se oli — se oli niin, — että minä olenkin petokseen syypää.

— Oletko sinä harjoittanut petosta?

— Olen, eikä Antti Bech.

— Selitä, poikaseni!

Mikko kertoi lauantai-aamuisesta tapauksesta, et-

tä Antti oli laskenut irtonaiselle paperille ja pannut sen vihkoonsa, kuinka hän oli kaatanut sille mustetta ja kirjoittanut sijaan uuden, Simo Selmerin laskujen mukaan, joiden hän oli luullut olevan oikein, niin kuin aina ennenkin.

— Antti Bech oli siis laskenut esimerkit?

— Oli, irtonaiselle lapulle. Hän sanoi edellisenä päivänä, ettei hän ennättänyt kirjoittaa niitä vihkoonsa, — ainoastaan esimerkit olivat vihossa.

Rehtori istui kauan ääneti katsellen ulos akkunasta.

Lopulta hän sanoi:

— Eikö hän huomannut, että se lappu, jonka mukaan hän kirjoitti, ei ollutkaan hänen, vaan jonkun muun kirjoittama?

— Ei. Minä koetin saada sen niin saman näköiseksi kuin suinkin.

Rehtori oli taas kauan vaiti ja katseli ulos. Sitten hän kääntyi vitkaan Mikko Tiukkатуulen puoleen ja sanoi:

— Sinä teit siis petoksen?

— Niin.

— Mutta — mutta hyvä Mikko, sinullahan on opet-

taja Winther. . .

Mikko Tiukkatuuli tuijotti jäykällä katseella rehtori Holstiin ja ravisti päätään.

— Eikö hän auta sinua? Otathan sinä tuntia hänen luonaan?

— Minä en ota tuntia Wintherillä.

— Kuka sinua sitten opettaa? Minä muistelen sinun sanoneen. . .

— Ei minua kukaan opeta.

— Mutta kirjoitinhan minä isällesi. . .

— Minä en antanut kirjettä isälle.

— Etkö sinä antanutkaan minun kirjettäni isällesi?

Mikko Tiukkatuuli istui niinkuin ennenkin tuijottaen — ja ravisti päätään. Rehtori Holst katsoi tutkivasti häneen, sitten akkunaan ja taas Mikko Tiukkatuuleen:

— Mutta kuinka sinä tiesit kertoa ottavasi yksityistuntia laskennossa, josta minä olin kirjoittanut?

Mikko Tiukkatuulen huulet vapisivat, yhä pahemmin ja pahemmin — tuijottavat silmät täyttyivät vähitellen kyynelillä — hän rykäsi ja sai viimein ääntä:

— Minä mursin kirjeen ja luin sen.

Rehtori Holst nousi tuoliltaan ja käveli lattialla edes takaisin. Kauan. Sitten hän pysähtyi Mikko Tiukkatuulen eteen ja sanoi syvästi ja tutkivasti katsoen häneen:

— Semmoinenko sinä oletkin?

— E — en, en! Minä en — ole semmoinen! huusi Mikko Tiukkatuuli, ja nyt tuli suuri itku, joka oli vaivannut ja painanut häntä aamusta aikain.

Rehtori Holst antoi hänen itkeä pitkän aikaa. Kun kovin nyyhkytys oli asettunut, kysyi hän:

— Sanoppas minulle, Mikko, tietääkö Antti Bech tästä?

— Ei — mutta — minä — menen sanomaan hänelle nyt.

— Nyt — niin. On parasta, että lähdet nyt jo heti!

Mikko Tiukkatuuli otti lakkinsa ja meni. Hän oli jo melkein ovesta ulkona, mutta palasi takaisin ja kumarsi rehtorille. Hän oli unohtanut sen.

Hän meni suoraan kaupunginvouti Bechille.

Kun hän nyt vaan saisi sanotuksi kaikki tyyni Antti Bechille — niin tulkoon sitten koko kurjuus.

Koulusta hänet nyt kaiketikin eroitettaisiin. Ja kotona isä ottaisi puheeksi konepajan, tai merille läh-

dön, tai puotipaikan.

Vielä ei hän tahtonut tätä ajatella — olihan sitä aikaa sittenkin, kun hän ensin oli käynyt Antin luona. Hän riensi. Tie kulki kodin ohitse; hän juoksi akkunain kohdalla.

Puolen tunnin kuluttua oli kaikki sanottu ja tehty Autti Bechin luona, poikien huoneessa. Mikko Tiukkatuuli istui Antin sängyn laidalla ja tähysti lakkaamatta lattiaa. Antti Bech istui pöydällään, heilutellen jalkojaan ja katsellen ulos.

— Ja kaiken tämän olet sinä tunnustanut suoraan rehtorille?

— Niin. Parasta oli saada sanotuksi kaikki yht'aikaa.

— Nyt saat sinä, Mikko — nuhdesaarnan huomenna.

— Jos minä vaan pääsisin nuhdesaarnalla, niin —!

Pitkä äänettömyys. Viimein Mikko Tiukkatuuli sanoi, hellittämättä katsettaan lattiasta:

— Oletko sinä sikamaisesti suuttunut minuun, Antti?

— Tökerö, vastasi Antti Bech.

Mikko Tiukkatuuli alkoi soudattaa itseään istualaan.

— Niin, näetkös, ellet sinä vaan ole minulle vihainen enää!

— Minusta sinä olet ollut suurenmoisesti rehti — mennyt suoraan rehtorille. . .

— No, sitten minä olen taas iloinen. Käyköön nyt miten tahansa. Kun et sinä vaan tahdo ajatella minusta pahaa, — kun olen poissa.

— Lähdetkö sinä jonnekin?

— Eihän minulla ole muuta neuvoa, näetkös. Täytyy koettaa paeta.

— Pa — paetako?

— Niin. Minä karkaan kotoa; tänä yönä ehkä.

— Oletko sinä hullu!

— Minä en kestä tätä kaikkea. Jos minut nyt ajetaan pois koulusta, niin joutuu isäni aivan epätoivoon, häpeästä, näetkös. Molemmat, isä ja äitikin. Heidän pitäisi kuitenkin keksiä minulle jotakin. Ehkä lähettäisivät jonnekin muualle. Yhtä hyvinhän minä voin mennä itse. Jo ajoissa. Sillä minä en kestä, en.

— Mutta — minne sinä aijot paeta, poika?

— Vähät siitä! Ainahan tuota jonnekin pääsee pii-

loutumaan, kunnes muut ovat unhoittaneet. Minä aion kävellä johonkin eteläisempään kaupunkiin. Sieltä lähtee laivoja Amerikkaan.

— Sinä joudut kiinni!

— En, kun vaan pysyttelen maaseudulla. Kulen talosta taloon — kunnes saavun perille.

— Entä rahat?

— Minulla on 20 kruunua omaa rahaa.

— Niillä sinä et pitkälle pääse, poika! Saat vielä nälkää nähdä.

— No, niin. Voihan niinkin käydä. Jos kuoleekin nälkään tunturilla, — entä sitten — onhan silloin ainakin päässyt pois. Pois kaikesta tästä.

Mikko Tiukkatuuli puhui itkunsekaisella äänellä ja nousi seisoaalleen lattialle.

— Jos minä olisin poissa huomenna, niin sinä et luonnollisesti tiedä mitään!

— En tietystikään, mutta . . .

— Ja ehkä sinä kirjoittaisit minulle. Kun minä vaan lähetän sinulle osoitteeni. Sinä — sinä olet minun ainoa ystäväni, Antti, tiedätkös. No, hyvästi nyt!

Antti Bech hyppäsi alas pöydältä.

— Oikeinko sinä tosissasi — aiotkos sinä karata?

— Eihän minulla muutakaan neuvoa ole, tajuat-
han sen. Minusta tulee sellainen — sellainen pois pot-
kittu raukka!

— No, sitä minä nyt en usko! sanoi Antti Bech. —
Onhan se sikamaisen rohkea työ, karata. Mutta jos si-
nä ensin tunnustaisit kaiken tämän isällesi! Koettaak-
sesi, miten se häneen vaikuttaisi!

— Minä — minä en uskalla. Minä — en tosiaan-
kaan uskalla.

Itku valtasi Mikko Tiukkatuulen. Hän puri ham-
paitaan, estääkseen sitä tulemasta.

— Hyvästi nyt, Antti! sanoi hän ja riensi ulos oves-
ta.

Hän meni kotiin päin.

Pakenemisen mahdollisuus oli kytenyt hänen mie-
lessään jo kauan, kauan aikaa. Ja nyt, puhellessa Antti
Bechin kanssa, oli se äkkiä kypsynyt lujaksi päätök-
seksi.

Mutta jos tunnustaisit ensin kaikki tyyni isällesi!
Ja saisit nähdä miten se häneen vaikuttaisi!

Niin, kun vaan olisi — olisi rohkeutta!

Hän oli sentään uskaltanut mennä rehtorin luo. . . . !

Mutta isän. . . !

Ei, hän tunsu itsessään: Hän ei voisi toista kertaa — ja vielä isälle! Ja äitikin tulisi, — sisaret saisivat tietää!

Nyt hän oli omalla kadulla, näki talon.

Hän pysähtyi äkkiä.

Hänen edellään kulki levollisesti muuan mies, jonka polvet notkahtelivat omituisesti —: rehtori Holst! Takaapäin jo saattoi kuvitella miehellä olevan tummat, vakavat kasvot.

Mikko Tiukkatuuli seisoi kuin naulittu paikallaan, vavisten tuskallisesta pelosta.

— Niin, niin todellakin! Oi Jumala! Rehtori meni hänen kotiinsa!

Hän meni ilmoittamaan isälle!

— Oi — oi! oi — oi! Mikko Tiukkatuuli voihki ehdottomasti puoliääneen itsekseen. Hän pyörähti ympäri ja kulki vastakkaista tietä pitkin katuja.

Hän käveli ja käveli. Veri nousi päähän, koko ruumis aivan horjui.

Hän joutui maantielle. Päästyään maaseudulle kappaleen matkaa, ei hän jaksanut kauemmaksi, vaan istui tien viereen.

Istuminen auttoi hiukan. Mutta vain hetkeksi. Sittem ten taas valtasi hänet — — tuo kauhea tuska ja epä-

toivo. Hän istui tuijottaen eteensä ja ajatteli aina vaan samaa asiaa:

Että hän oli tuollainen, jollaisista joskus kuultiin, hyvien vanhempien lapsi, joka häpäisi heidät, kotinsa ja itsensä, joka „joutui hunningolle“ — piti lähteä Amerikkaan. Yksi niistä, joiden tie usein päättyy kiritushuoneeseen.

Mikko Tiukkatuuli pani kätensä ristiin ja rukoili Jumalaa.

Mutta eihän Jumala voinut välittää — hänen rukouksestansa nyt! Nytkö vasta oli aika rukoilla Jumalaa, nyt hädässä ja kurjuudessa? Silloin, kirjettä polttaessaan olisi hänen pitänyt ajatella Jumalaa. Hän tunsi olevansa halpamainen ja tuhma Jumalan edessä, luullessaan, ettei Jumala tajuaisi, kuinka häntä nyt pelko pakoitti — rukoilemaan!

Hän katsoi ympärilleen. Kaikkialla oli hiljaista, — kyllä hän oli hyvin kaukana.

Hän oli matkalla maailmalle, oli todellakin paennut! Hän tahtoi kulkea, kulkea yhä edelleen — eikä koskaan palata!

Mutta hän ei ollut saanut mitään mukaansa. Kaksikymmentä kruunua oli jäänyt kotiin ja välipala-

kin, valmiiksi laitettut voileivät olivat hänen huoneessaan odottamassa. Ne hän oli aikonut ottaa mukaansa evääksi. Nyt hän saisi nähdä nälkää ja kärsiä puutetta!

Mutta tämä oli ihan oikein. Hänen piti kärsiä puutetta. Tässä ei auttanutkaan pelkkä rukoileminen. Ei, ensin hän saisi kärsiä jotakin oikein kovaa. Nälkää ja puutetta, rahattomana, — jos hän tätä kestäisi jonkun aikaa, edes muutamia päiviä, niin ehkä Jumala silloin *hiukan* antaisi arvoa hänelle . . . !

Niin, parasta oli taas lähteä. Yöksi piti piiloutua metsään. Ei se mitään vaikeata ollutkaan. Eivät ke häntä löytäisi. Kun hän pääsee ensimmäiseen kaupunkiin, niin sieltä hän kirjoittaa isälle, että antavat hänen jatkaa matkaansa, eivätkä suotta takaa aja. Hän *toivoi* vaan saavansa kärsiä ja omin voimin päästä e-teenpäin. Kerran, kun hän luulee rikoksensa sovite-
tuksi ja omin päin on joksikin päässyt, niin silloin hän tulee kotiin. Kyllä isä antaisi hänen menetellä näin, kun hän vaan kirjoittaisi oikein vakavasti ja järkevästi.

Monen vuoden kuluttua hän palaisi isän ja äidin, Johannan ja Drean luo — kunniallisena miehenä.

Niin — parasta oli heti lähteä eteenpäin!

Hän katsoi taivaalle; se oli kirkas ja sininen. Aurinko alkoi lähestyä tunturia. Hän tunsii päätöksensä jälkeen muuttuneensa paremmaksi ihmiseksi. Taas Jumala muistui mieleen. Ei hän sentään tahtoisi nyt pyytää Jumalalta apua — sehän olisi halpamaista. Mutta „Isämeidän rukouksen“ hän aikoi lukea. Siitä Jumala kyllä ymmärtäisi hänen tarkoituksensa.

Mikko Tiukkatuuli luki „Isämeidän“. Sitten hän jatkoi matkaansa.

Puoliyhdeksän ajoissa illalla tuli Mikko Tiukkatuulen isä kaupunginvouti Bechille.

— Olivatko he nähneet Mikkoa heillä tänään?

— Olivat kylläkin. Viiden aikaan iltapäivällä hän oli ollut heillä puolen tunnin ajan. Sitten emme ole nähneet häntä, eikö hän ole tullut kotiin?

— Ei, poika on ollut kotoa poissa koko päivän.

Mikko Tiukkatuulen isä meni. Kun hän oli kulkenut kappaleen matkaa katuja alaspäin, juoksi joku hänen jäljestään.

— Anteeksi, herra kamreeri!

— Sinä, Antti!

— Niin, minä — minä tahdoin vaan, minusta tuntui, minä aijon sanoa Teille, että Mikko oli minun luonani tänään. . .

— Niin, poikasen, minä kuulin sen. Tiedän myöskin, minkä vuoksi. Rehtori Holst on ollut luonani ja kertonut kaikki.

— Niin — mutta Mikko — hän sanoi hän — pelkäsi kovin. . .

Pelkäsikö hän?

— Kyllä, hän pelkäsi kovasti. Ja sitten hän sanoi, ettei uskaltaisi mennä kotiin. Taikka oikeastaan hän tahtoi — tahtoi. . .

— Herran nimessä, mitä hän tahtoi?

— Karata kotoa.

Näytti siltä, kuin Mikko Tiukkatuulen isä olisi luullut jotakin pahempaa; hän huokasi helpotuksesta. Mutta vain hetkiseksi mieli keventyi. Hän kysyi:

— Tiedätkö, minne? Voithan ymmärtää, hyvä Antti, että minun täytyy se saada tietää!

— En. Hän sanoi vaan tahtovansa kävellä johonkin eteläiseen kaupunkiin. Sieltä hän menisi Amerikan laivaan. Hän sanoi aikovansa kulkea talosta taloon.

Oli valoisa toukokuun ilta. Mikko Tiukkatuulen isä seisoi hiukan aikaa miettien.

— Kuuleppas, Antti, tahdotko tehdä minulle suuren palveluksen?

— Hyvin kernaasti!

— Mene tilaamaan Olavi ajurilta minulle kaksi hevosta ja ajoneuvot niin pian kuin suinkin. Pyydä häntä ajamaan heti meille!

— Kyllä!

Antti Bech juoksi. Mikko Tiukkatuulen isä meni kotiin.

Hiukkasta myöhemmin seisoi kaksi hevosta kamreerin oven edessä. Toisen hevosen rattaille istui hän itse ja toisiin kärryihin asettui hänen ensimmäinen kirjurinsa.

— Nyt, Molstad, sanoi Mikko Tiukkatuulen isä, — ajatte Te pohjoista tietä kello 12 asti ja tiedustelette joka talosta ja kaikilta, kutka ikänä vastaanne sattuvat. Ell’ette saa mitään selvää kello 12, niin palatkaa takaisin.

Molstad ajoi. Sitten Mikko Tiukkatuulen isä sanoi hyvästi vaimolleen ja molemmille pikku tytöille, jotka seisoivat ovelle ja itkivät.

Rattaaupyörät kolisivat siltarummun poikki.

Tunnin matkan päässä eteläisellä maantiellä hän tapasi erään, joka „luuli“ nähneensä jonkun. Myöhemmin erään akan. Kyllä hän oli kohdannut pojan, aivan hiljan.

Ajoneuvot pyörivät eteenpäin.

Jonkun matkan päässä tuli vastaan heinäkuorma. Maalaisiäjä käveli kuorman vieressä.

— Et suinkaan sinä ole tavannut erästä kaupunkilaispokaa täällä tiellä? Pientä nasikkaa . . .

— Olen kai, herra kamreeri! Tuolla se poika maaka heinäkuormalla. Se nukkui niin makeasti. Nostinhan tuon ylös, kun istui ja itki tuolla maantien vieressä ruikuttaen väsymystä. Ehkä se onkin oma poikanne?

— Niin on.

— Se väitti, tuota noin, ettei hänellä ole kotia, eikä mitään, raukalla.

Korkealla heinäkuormalla nukkui Mikko Tiukka-tuuli.

— Pyysikö hän päästä ajamaan sinun kanssasi?

— Eikös mitä! Eteenpäinhän se sanoi aikovansa. Siksi aikaa vaan pyysi lepäämään heinäkuormalle,

kun minä käväisisin siellä niin Seppälässä. Palkkioksi tahtoi pidellä hevosta. Kun tulin takaisin, — noin se makasi, nähkääs — ja nukkui. Ja annoinhan minä sen maata!

Seuraavana päivänä tuli rehtori laskentotunnilla luokkaan. Opettaja Lange tervehti ja hymyili. Rehtori hymyili myöskin ja astui opettajain paikalle.

— Minun täytyy tunnustaa sinulle, Antti Bech, että me eilen syytimme sinua väärin. Toveriesi pitää saada tietää, että et sinä ole harjoittanut petosta; me erehdyimme. Omasta puolestani tahdon vielä lisätä: olen kovin hyvilläni, koska entinen varma luottamukseni sinuun täten vahvistuu, ett’et sinä voisi ryhtyä tällaisiin kepposiin. Ole hyvä, Antti Bech, ja tule tänne!

Antti Bech astui opettajan luo.

— Minä pyydän sinulta anteeksi, koska olen tehnyt sinulle väärin. Anna minulle kättä, niin minä tiedän saavani anteeksi!

Antti Bech ojensi kätensä.

Rehtori tarttui siihen toisella kädellään, ja toisella hän silitti Antin kiharaista päätä.

— Niin, pojat, sanoi rehtori, kun Antti Bech oli mennyt paikalleen, — näyttäkää meille, että te kaikki voitte seurata Antti Bechin esimerkkiä — ja pitää kilpenne tahratonna.

Ovea lähestyessään sanoi rehtori:

— Mikko, seuraa minua hetkeksi!

Mikko Tiukkatuuli meni rehtorin mukana ulos ovesta pitkin käytäviä kansliaan.

Hän seiso i taas tuossa kapeassa, korkeassa huoneessa, jossa näky i vaan tiukkoja kirjanselkiä seinillä. Rehtori Holst istui ja katseli häntä.

Mikko Tiukkatuuli näytti laihalta ja kalpealta.

— No, Mikko! sanoi rehtori — kai sinä olet joka lauantai jäljentänyt laskuesimerkkiä?

— Olen. Joka lauantai.

— Niin kai. Minä olen pyytänyt opettaja Langea opettamaan sinulle yksityisesti kahtena tuntina viikossa laskentoa. Koeta tehdä parastasi. Tutkinto on jo kuukauden päästä.

— Koetan.

— No, kai me nyt olemme yhtä mieltä siitä, ettei enää tapahdu mitään petosta, Mikko?

— Kyllä.

— Silloin ei sinun tarvitse kestää sellaista päivää kuin eilinen oli. Eikö totta, ethän sinä toista sellaista halua?

— En.

— Minä olen puhutellut isääsi, poikaseni. Me olemme siinä uskossa molemmat, että sinusta vielä tulee kunnon mies! Hyvästi, poikaseni!

Mikko Tiukkatuuli itki raivoisasti. Rehtori meni ovelle pojan luo ja silitti hänen tukkaansa.

Mikko Tiukkatuuli nyyhkytti; rehtori odotti häntä menemään, mutta pojalla oli jotakin sanottavaa, nyyhkytysten lomassa hän lopulta sai äänensä kuululle, hän kumarsi syvään, ojensi kätensä rehtorille ja sanoi:

— Pa — aljon — kii — iitoksia!

Kotona oli päivällisruokana suuri, punainen härnäpaisti, kastiketta, puolukkahillaa ja perunoita, — vaikka olikin tuorstai, jolloin muuten syötiin kalaa.

Tappelua

Minä en väitä mitään. Minä vaan kysyn, mistä sinä olet saanut minun laskuni — ellet sinä ole jäljentänyt sitä!

Näin Simo Selmer rehenteli koulun pihalla. Antti Bech seisoi hänen edessään uhitellen.

— Katsoppas, Simo, se asia ei koske sinua.

— Vai ei. No, arvatenkin on se parasta.

— Sanoppas, mies, mitä sinä sillä tarkoitat? Mikä on „parasta“? Sitä juuri tahtoisin kysyä, ymmärrätkös?

Simo Selmer katseli naureskellen poikajoukkoa. Koko luokka oli kerääntynyt heidän ympärilleen.

— Ja minä vastaan, että lienee parasta, ell’ei ollenkaan enää tutki koko juttua.

— Rehtori on sen kyllä tutkinut.

— Sen huomaa.

— Miten niin, huomaa?

— Rehtorin olevan erilaisen.

— Kuinka, erilaisen?

— Noo — olisipa asia koskenut jotakuta meistä,

toisista, eikä hänen lempipoikaansa, niin kyllä olisi saatu nähdä toista!

— Miten niin, toista?

— Onpa sinulla kyselemistä!

Antti Bech piti nyrkkejään housuntaskuissa, aivan rauhallisena, katsomatta ympärilleen. Hän tuijotti vaan suoraan Simo Selmerin naamaan ja sanoi:

— Niin, minä kysyn siksi, kunnes sinä vastaat! Siksi, että sinun täytyy vastata.

— Täytyy — oho!

— Niin juuri — täytyy. Mitä sinä sillä tarkoittit, että olisi saatu nähdä *toista*?

— Minä tarkoitan sitä, mitä tarkoitan.

Antti Bech astui nyt ihan hänen nenänsä eteen.

— Niin, näetkös, jo riittää. Mutta minä kysyn vielä, luuletko sinä minun harjoittaneen petosta?

— Minä en *luule* mitään. Minä *tiedän*, että minun laskuni oli sinun vihossasi.

— Mutta kun minä sanon — ja rehtori sanoo, — että se on sattuma!

— Niin sanon minä, että se on merkillinen sattuma.

— Miten, merkillinen?

— Hyvin merkillinen.

Koko poikajoukko nauroi. Antti Bech veti toisen nyrkkinsä taskustaan.

— Puhu suusi puhtaaksi ja sano suoraan ajatukseksi.

— Kovinpa sinä pidätkin tärkeänä minun „ajatus-tani“, hyvä mies!

— Minä en siedä sinun mutinaasi minun laskuistani kauempaa. Ellet sinä tyydy rehtorin selitykseen asiasta, niin et sitä minultakan saa. Tämän jutun pitää päättyä tähän. Siksi pitää sinun puhua suusi puhtaaksi, jotta tulee jonkunmoinen päätös.

— Ahaa, sinä vaadit tappelua!

— Niin, se on tarkoitukseni. Minä otan luokan todistajaksi, ell’et sinä suoraan tunnusta rehtorin selitystä täydelliseksi ja hyväksi, niin tapaamme toisemme Naularannassa tänään kello 4 iltapuolella.

— Minä en pelkää tulla.

— Hyvä on!

Samassa pyörähti Antti Bech ympäri ja juoksi poikajoukosta ylös koulun portaita. Oli jo soitettu luokkaan.

— Tappelua, pojat!

— Kunnollista sittenkin!

— Kello 4 siis Naularannassa!

— Mutta ainoastaan luokka. Ei muita.

— Selväähän se.

Luokka juoksi innokkaana joukossa portaita ylös.

— Kyllä „Kilvoittelija“ selkäänsä saa, sen takaan.

— No se nyt ei ole varmaa.

— Kyllä sille vaan selkäsauna hyvää tekisi, Simolle. Mitä hänen tarvitsee sekaantua toisen asiaan!

— Mutta onko se nyt sitten laitaa!

— Luuletko sinä, että rehtori olisi pyytänyt anteeksi, jos Antti *olisi* tehnyt petoksen?

— E — en. !

Svenningsen oli raivoissaan luokalla, kun he tulivat niin myöhään sisään. Eikä luokan epätarkkuus liioin ollut omiansa lepyttämään häntä — kirjelappusia kyhättiin ja kuljetettiin tunnilla — !

Jo viime talvena olivat Antti Bech ja Simo Selmer kerran „kunnollisesti“ tapelleet. Aiheena oli ollut Niko Makkaratikku. Sen kerran oli Simo Selmer saanut selkäänsä. Kai hän nytkin saanee. Simo Selmer oli paksu ja jäykkä, aika vahva. Mutta Antti Bech oli sen-

tään luokan vahvin poika. Simo Selmer taas oli täynnä juonia!

Niko Makkaratikun asian laita oli seuraava:

Niko Öien — „Makkaratikku“ — oli Antti Bechin verivihollinen. Mistä tämä vihamielisyys johtui, sitä ei tiedetty; *vihamiehiä* he vaan olivat. Ei Antti Bech itsekään olisi kysyttäessä voinut selvittää, mistä se johtui. Tosiasia vaan oli, että, jos hän tapasi Niko Makkaratikun pohjoispuolella kaupunkia, niin tapella piti. Sitä kelpasi katsella, kun hän taikka Niko oli jonkun seurassa. Jos he kohtasivat toisensa kahden kesken, tarvittiin vaan pari haukkumasanaa ohi mennessä — kuten:

— Odotappas, sinä tolvana! tai: — Vieläkö viimekertainen selkäsauna raajoissasi kihelmöi?

Kun jompikumpi sattui olemaan joukon mukana, oli asia itsestään selvä; toiset muodostivat kehän, ja nuo kaksi alkoivat tapella.

Toisinaan, knn Antti oli luokkatovereineen pohjoispuolella kaupunkia hongottelemassa, näkivät he Niko Makkaratikun etäällä äkkiä pujahtavan porttikäytävään tai häviävän jostakin kadunkulmasta. Asia oli niin, että Niko säännöllisesti sai selkäänsä. Antti

Bechin tapa oli silloin aina äänekkäästi valittaa tovereilleen, että taas oli hukkaan mennyt hyvä tilaisuus saada rökittää Niko Makkaratikkua.

Mutta itseksensä hän iloitsi siitä. Ensiksikin, se oli aina hiukan jännittävää joka kerta, — eihän voinut tietää, mitä temppuja Niko Makkaratikku oli oppinut edellisestä kerrasta ja kuinka paljon kansakoulutovereja hänellä oli takanaan; toiseksi, siksi — — no niin, Niko Makkaratikku oli kasvoiltaan niin kummallisen kalpea, joka kerta kun piti ottaa vastaan, ja silmissä niin kummallinen oudoksuvan kysyvä katse, kun hän oli saanut selkäänsä. Kaikki tämä muistutti Autti Bechille erästä runoa, jonka hän kerran oli lukenut; siinä kerrottiin kuinka metsästäjä oli haavoittanut hirveä metsässä ja aikoi leikata siltä kaulan poikki — — hänen oli hyvin vaikea sitä tehdä eläimen katseen vuoksi!

Kaikesta huolimatta, Niko Makkaratikku oli ja pysyi vihamiehenä; mikä siihen oli syynä, ei kukaan tiennyt. Antin luokkalaiset ja kansakoulun pojat pitivät sitä vanhastaan varmana asiana. Se oli kaupunkilaista sotakantaa, eikä sitä asiaa kannattanut syvemältä harkita.

— — Jouluaattona kertoi rouva Bech päivällispöydässä Öien'in eukon olleen keittiössä surkeasti valittamassa, kuinka heille tulisi köyhä ja kurja joulu, sillä mies oli työttömänä; ja rouva Bech oli antanut hänelle Antin arkihousut — jotka kyllä olivat eheät ja pitokuntoiset vielä. Varsinkin oli huonoa vaateen puolesta; Niko poika tuskin saattoi mennä kouluun risoisansa.

Päästiin kolmanteen joulupäivään, joka lopultaikin oli arkipäivä.

Luokan pojat yhtyivät. Antti Bech oli uusissa vaatteissaan, liivintaskussa kaksikymmentä viisi äyriä; ne hän oli saanut Fredrik sedältä. Tänään se oli uhrattava kakkuihin.

Nyt Otar Ingebrigtsen toi sellaisen mieliä kiihottavan uutisen, että kansakoulun poikien lumilinna alhaalla „Pitkässä Satamassa“ oli suurempi kuin heidän luokkalaistensa Bechin pihalla.

Koko joukko ryntäsi pohjoista kohti. Aivan oikein: Pitkässä Satamassa kansakoululaisten linnoitus oli kohonnut hävyttömän korkeaksi! Se oli jäätä ja lukuisista nyrkeistä tullut likaisen kiiltäväksi; tosiaankin, sitä ei voisi valloittaa. Kansakoulun pojat vilisivät

sen kimpussa.

Vitkaan luokka lähestyi, kerääntyen puoliympyrään lähelle linnoitusta.

Pari hyökkäävää poikaa vastakkaisilta puolilta alkoi syyttää haukkumasanoja ja vaatia tappeluun. Antti Bech seiso alallaan ja kuuntelu. Äkkiä Simo Selmer ja pari muuta alkoi pökkiä häntä kylkeen:

— Antti! tuolla on Makkaratikku! Etkö näe? Kar-
kaa kimppuun!

Mutta Antti ei liikahtanut. Silloin toisetkin alkoivat huutaa:

— Kuules, Niko! Etkö sinä aijokaan pamppua paukuttaa tänä jouluna? Tässä seisoo Antti Bech ja pelkää sinua!

— Pelkää! huusi Antti; kierippäs tänne, Makkara!

Niko ei hievahtanut, likisteli vaan lunta linnoituksen muuriin, eikä nähtävästi välittänyt hyökkäämisestä, vaikka hänen puoluelaisensa ärsyttivät ja kehoittivat, Antin siirtyessä yhä lähemmäksi. Silloin Antti äkkiä tokaisi:

— Makkaratikku pelkää turmelevansa uudet housunsa, — sillä ne hän on perinyt minulta.

Kaikki pojat nauroivat; tunsivathan he Antti Bec-

hin housut. Mutta siinä tuokiossa oli Niko Makkaratikku Antti Bechin kimpussa ja läimäytti häntä nyrkillään nenän alle, niin että Antti kaatui taaksepäin, ja verta syöksyi nenästä. Niko mukilo ihan silmittömässä raivossa, joten Antti tointui vasta kun Niko istui hänen päällensä, vimmatusti nyrkillänsä pehmitäen hänen kasvojaan.

Kaikki tuntevat, miten tappelussa aivan äkkiä voitulla pysäys, josta vaan nuo kaksi tietävät. Nikon kuuma hengitys tunki ihan Antin veriseen nenään; hän lakkasi lyömästä, ja molemmat huohottivat.

Juuri silloin huomasi Antti, että hän olisi voinut pyöräyttää Nikon pois päällensä, päästä itse päällepäin ja antaa runsaasti takaisin; sillä hän näki, että Makkaratikku itki vimmoissaan ja oli melkein tajuttomana. Mutta hän pysyi alallaan, irroitti toisen kätensä ja sai sen liivintaskuunsa, josta otti hyppysiinsä viisikolmattaäyrisen.

— Lakkaa jo, hölmö!

Ja Makkaratikku hellitti. Antti pujotti salaa kaksiyymmentäviisi äyriä Makkaratikon kouraan, ja siten he pysyttelivät hiljaa, toinen alla, toinen päällä. Yht'äkkiä pyöräytti Antti Nikon pois päältään ja nousi

ylös. Toiset huusivat yhtä ja toista, mutta Makkaratiku juoksi tiehensä, ja Antti pesi lumella veren pois nästään. Hän ei puhunut mitään. Sen kerran perästä ei hän koskaan tapellut Niko Makkaratikun kanssa.

Tämä juttu kahdestakymmenestä viidestä äyristä tuli jollain lailla poikien korviin.

Simo Selmer kirjoitti kerran tunnilla kirjelipun ja lähetti sen Ville Gabrielsenille; siinä hän kertoi, että Antti Bech oli 25 äyrillä ostanut itsensä vapaaksi selkäsaunasta Niko Makkaratikulta. Tämä lappu joutui Antti Bech'in käsiin, ja siitä oli seurauksena Antti Bechin ja Simo Selmerin tappelu Naularannassa.

Tämä oli tapahtunut edellisenä talvena. Silloin juuri „kilvoittelija“ sai selkäänsä; mutta siitä oli nyt jo puolitoista vuotta; siinä ajassa olivat asianhaarat paljon ehtineet muuttua.

Puolineljältä kerääntyi suuri poikajoukko Naularautaan. Siellä oli mahdollottoman suuri lankkuaidalla ympäröity ala, jonkinmoinen piha, jossa oli puulattia erään kauppaliikkeen kahden varastohuoneen välillä. Varastohuoneiden seinustalla oli kaksinkertainen rivi tyhjiä tynnyreitä. Näille istuttiin neuvotte-

lemaan, nuijien saappaankoroilla tyhjiä tynnyreitä, jotta ne kumisivat. Aitauksen toisesta päästä johti venesilta alas rantaan. Sillalla Söyrinki Miehentappaja ja muutamat muut puuhasivat pyydysvehkeineen ja syöttineen. He onkivat rapuja, odottaissaan.

Kaikki satamat olivat mukavia kokouspaikkoja pojille tähän vuodenaikaan, ne kun olivat autioina melkein kaikki. Ja varsinkin tämä Naulasatama, sillä se oli etäisin, kaupungin eteläisimmässä kolkassa. Ja Naulasataman kaitsija, Hans Bentsen, oli harvinaisen hauska mies.

Vihdoin tuli Simo Selmer Otar Ingebringtsenin kanssa. Hän oli hiukan kalpea; mutta tahtoi näyttää kuin ei olisi millänsäkään koko asiasta, istui tynnyrille, puheli ja nauroi. Kun Söyrinki Miehentappaja ja muut pojat sillalla kuulivat Simo Selmerin tulleen, jättivät he ravunpyydystämisen ja astelivat toisten luo.

Kaukaa kaupungista kuului kirkontornin kellon lyönti. Se löi neljä.

Juuri silloin saapui Antti Bech. Hänen mukansa oli Mikko Tiukkatuuli.

— Onpa se merkillistä, kuinka nuo kaksi aina roik-

kuvat yhdessä! sanoi Matti Johnsgaard Ville Gabrielsenille.

— Etkö ole huomannut, — sanoi Ville Gabrielsen — että Antti Bech on viime aikoina auttanut Mikko Tiukkatuulta kirjoituksissa?

— Niin, sitähan minäkin. . .

Antti Bech astui suoraan sen tynnyrin luo, jolla Simo Selmer istui ja potki kantapäillään.

— Viimeisen kerran minä vaadin sinua sanomaan, — väitätkö sinä minun pettäneen?

— En ole mitään sanonut. Enkä tahdo mitään väittää.

— Tuollaista roskapuhetta, ett’et sinä muka ole mitään sanonut, ei hyväksytä. Minä kysyn.

— Pidä kitasi kysymyksinesi! huusi Simo Selmer, hypäten alas tynnyriltä; samassa hän töykkäsi Antti Bechiä vatsaan.

Antti astui taaksepäin. Hän heitti takin yltään ja seiso i valmiina paitahih asillaan. Pojat kerääntyivät tiheään piiriin heidän ympärilleen.

— Nyt saat hyökätä! sanoi Antti. Mutta Ville Gabrielsen astui esiin joukosta ja sanoi juhlallisesti:

— Ens in on sovittava, ettei saa kampata, eikä pan-

na jalkaa eteen, eikä puskea.

— Niin, sanoi Matti Johnsgaard, joka asettui Villen viereen — ja kun painitte, niin pitää vaihtaa altaheittoa ja päältäheittoa!

— Ei, — kumpi ensin puolensa pitää! huusi Otar Ingebrigtsen.

— Niin minustakin! myönsi pari muuta. Antti ja Simo tähystivät toisiaan, nyrkit puristettuina, muiden kiistellessä altaheitosta ja päältäheitosta. Aina vähä väliin kuului Ville Gabrielsenin huuto:

— Järjestystä pitää noudattaa! Järjestystä pitää noudattaa!

— Se on tietty, mutta altaheitto ja päältäheitto. . . .

— Nyt voitte alkaa! huusi Otar Ingebrigtsen. — Me asetumme kaikki piiriin ympärille. Tietysti pitää järjestystä noudattaa, petosta ei hyväksytä. Kas — niin, hiukan taaksepäin — noin. Nyt minä lasken kolmeen:

— Yks, kaks, kolm.

— Ei, ei, odotappas, poika! Mikko Tiukkatuuli syöksyi esiin, — Simolla on kivi nyrkissä! Hyväksytäänkö sitä?

Tulipunaisena Simo Selmerin täytyi pudottaa pyöreä kivi kumpaisestakin kourastaan.

— Yks, kaks, kolme!

He syöksyivät toistensa kimppuun. Simo Selmer, pää alhaalla käsivarsien välissä, ja nyrkit kävivät kuin höyryveneen propelli. Mutta Antti Bech iski nyrkillään altapäin keskelle toisen naamaa. Se oli *hänen* temppunsa! He olivat harjaantuneita miehiä kumpikin, ja tappelu kävi yhä tulisemmaksi; oikealla kädellä he löivät ja vasemmalla puolustivat itseään. Kumpikaan ei päässyt antamaan toiselle sukkelata nenäiskua. Kiihkoissaan he pyörivät ympäri, jotta poikien piirin piti siirtyä paikasta paikkaan.

Äkkiä Antti Bech kompastui taaksepäin. Salaman nopeudella oli Simo Selmer hänen niskassaan.

— Ei, sitä ei hyväksytä! huusi eräs ääni. Se oli Mikko Tiukkatuulen; hän juoksi kiskomaan Simoa pois. Mutta ennenkuin hän oli ennättänyt päästä kiinni, oli Otar Ingebrigtsen tarttunut takaa hänen takkiinsa:

— Aiotko sinä auttaa? Hölmö!

— Sitä ei hyväksytä, hän vaan luisui, huusi Mikko Tiukkatuuli vimmoissaan, riisti itsensä irti, tahtoen syöstä väliin. Silloin Otar Ingebrigtsen ja Wille Gabrielsen kävivät häneen käsiksi; Matti Johnsgaard meni väliin.

Vain hetkisen Simo oli Antin päällä. Tämä pääsi kääntymään ympäri, ja nyt hän istui itse hajareisin Simon vatsan päällä.

Mutta äkkiä oli rymäkkä heidän ympärillään muutunut niin raivoisaksi, ettei kukaan katsellut, kuinka he asettuivat, — senpäiväistä kiistaa, huutoa ja tyrkkimistä, ja lopulta yltyi koko joukko raivoisesti tappelemaan, toiset huutoivat, toiset heittelivät nurin, muutamat painivat parittain, toiset taas joukossa, mellaan keskellä; toisien jaloissa loikoivat Mikko Tiukka-tuuli ja pikku Söyrinki Miehentappaja, ulvoen ja kirkuen, ja purivat toisia kinttuihin, eivätkä päässeet pois — yli kaiken mellakan kuului Ville Gabrielsenin alituinen huuto:

— Järjestystä pitää noudattaa! samalla kun hän ja Matti Johnsgaard vaihtoivat lyöntejä.

— Hoi, hoi, heretkää, pojat! Mitä, mitä mekkalaa tämä on?

Hans Bentsen, sataman kaitsija, saapui paikalle. Hän yritti tunkeutua poikajoukkoon, hän huusi ja uhkasi; ei kukaan huolinut, ei yksikään kuullut. Hans Bentsen hirmustui, juoksi kadulle ja palasi hetken kulluttua tuoden mukanaan pari, kolme miestä.

Hiljaisuus tuli yht'äkkiä. Kaikki pojat päästivät toinen toisensa hengästyneinä, jotkut verissään, toiset hiukan valitellen, toinen piteli nenäänsä, toinen sivuansa. . . . ja joukon jaloista ryömivät ylös Mikko Tiukkatuuli ja pikku Söyrinki Miehentappaja. He olivat kurjannäköisiä. Söyrinki itkeä jollotti pidellen vatsaansa; Mikko Tiukkatuulen nenästä vuoti verta oikeenaan, oikean silmänsä yläpuolelle oli hän saanut tummanpunaisen merkin.

Mutta kaikki seisoivat suorina kuin kynttilät.

Yhdellä niistä miehistä, jotka Hans Bentsen oli tuonut kadulta, oli keltainen raita lakissa. Hänet kyllä tunnettiin.

Poliisi Loe.

— Olette parempain ihmisten lapsia, ja pidätte tuollaista elämää! sanoi poliisi Loe, — jotta kuuluu ympäri kaupunkia! Hävetkää toki!

Poliisi katseli joukkoa, otti esiin muistikirjansa ja kirjoitti pari nimeä.

— Teidän ei tarvitse ilmoittaa muita kuin minut ja Simo Selmer, sanoi Antti Bech astuen poliisin eteen.

— Me olemme tapelleet.

— Ja sinäkin, itse kaupunginvoudin poika! Etkö si-

nä häpeäkään? sanoi vanha Loe ravistaen päätään.

— Ilmoittakaa te vaan minut, niin. . . .

— Mitä vielä! Kaikki tyyni te kuulutte samaan sakkiiin! Pötkikää ulos täältä ja nyt heti! Parempain ihmisten lapsia!

Poliisi Loe ajoi joukon edellään kadulle.

— — Kappaleen matkaa kuljettuaan tapasi joukko opettaja Svenningsenin kadulla. Koko viides luokka poliisin hoteissa!

— Hyvät ihmiset! Mitä tämä merkitsee?

Kaikki pojat pysähtyivät lakki kourassa. Mutta Loe marssi esiin, teki kunniaa ja ilmoitti koko asian:

— Luulen olevan kylliksi, jos vaan koulun asianomaiset saavat tämän tietää, sanoi Loe, sormi keltaraitaisen lakin rajassa.

— Kiitos, kiitos, hyvä Loe, se kyllä riittää!

Kun Mikko Tiukkatuuli saapui kotiin, herätti hänen turvonnut nenänsä ja sinipunainen merkki oikean silmän päällä kaikkein kauhun. Ja lopulta hänen täytyi kertoa koko juttu. Äidin mielestä se oli rumaa ja kamalaa kaikki tyyni, mutta isä nauroi partaansa:

— Niin, näetkös, poikaseni, sanoi isä — tämän sel-

käsaunan on sinulle kohtalo lähettänyt. Nyt sinä voit paremmalla omallatunnolla pitää hyvänäsi rehtorin ja minunkin anteeksiantoni!

— Niin! sanoi Mikko Tiukkatuuli hiukan juhlallisesti, katsoen isäänsä vakavasti suurilla silmillä — tai oikeammin yhdellä suurella ja yhdellä pienellä, sillä oikea silmä oli käynyt jotensakin pieneksi tuon sini-punervan merkin alla.

Seuraavana päivänä piti rehtori toisella tunnilla ankaran nuhdesaarnan „koulun häpeästä“, „poliisit niskassa“, „elämöimisestä kaupungilla“ j. n. e.

— Rangaistukseksi saa koko luokka jälki-istuntoa 2—3.

Svenning oli kannellut! No, hän oli kerrassaan halpamainen! Aina!

Kun Svenningsen tuli saksankielen tunnille kello 12, oli luokka tehnyt suuremmoisen päätöksen, yksimielisesti. Ja jos joku pettäisi, niin sille annettaisiin sellainen selkäsauna, että hän tietäisi saaneensa. Aatte oli Simo Selmerin, ja Antti Bech oli heti innokkaasti kannattanut sitä. He olivat hyviä ystäviä jälleen, tietysti! Sovittu *oli* sovittu. . . . Kaikki luokkalaiset olivat

taas ystävyksiä!

Svenningsen tervehti niinkuin ennenkin. Luokka nousi seisomaan, kaikki olivat synkän ja tyytymättömän näköisiä.

Svenningsen alkoi kuulustella. Kukin koetti olla happaman näköinen, vastaten lyhyesti, toinen toisensa perään.

Svenningsen ei näyttänyt olevan tietävinäänkään. Hän rupesi tapansa mukaan latelemaan sukkeluuk-sia, tekemään pilkkaa, ensin Söyrinki Miehentappa-jasta ja sitten Hannes Otterbechista. Ei kukaan nau-ranut. Kaikki olivat synkkiä ja jöröjä naamaltaan. Ei sittenkään naurettu, vaikka pikku Söyrinki kaikessa yksinkertaisuudessaan käänsi:

„Die Schweisstropfen traten vor seine Stirn“ lauseel-la:

— Sveitsiläisjoukot astuivat tähtensä luo.

Svenningsen sai tästä vettä myllyynsä, nauroi ja pilkkasi. Mutta pojat eivät hymähtäneetkään. Pari ei voinut olla nauramatta, mutta he pitivät nenäliinaa suunsa edessä, ettei sitä huomattaisi.

He saattoivat hyvin huomata, että Svenningsen oli ihan raivostua tunnin lopulla.

Kello 2 tuli opettaja Svenningsen luokkaan, valvo-
maan jälki-istuntoa.

Siellä ei ollut sieluakaan. Svenningsen etsi ylhääl-
tä ja alhaalta, koulun pihasta ja voimistelusalista. Ne
nulikar olivat luultavasti menneet kotiin!

Täydessä raivossa hän kiskasi takin ylleen ja meni
pois. Koulun portti läjähti, kun hän lähti.

Samassa syöksyi koko poikajoukko meluten si-
sään. Ja se jälki-istunto vietettiin ilolla ja riemulla kai-
kin tavoin. Jotkut käyttivät tilaisuutta hyväkseen, on-
kien etevimpien neuvoja laskentoesimerkkeihin ja la-
tinankirjoitukseen; toiset kurkistivat opettajain pöy-
tälaitteeseen ja tarkastivat päiväkirjaa. Useimmat toi-
vat lakkinsa käytävästä, asettivat ne riviin seinälle ja
heittivät pallolla niihin. Matti Johnsgaardilla oli pallo
mukana.

Kun kello oli kolme, pukivat he ylleen sillä ai-
kaa kun Hans Otterbech lähetettiin rehtorin luo ky-
symään:

— Joko saisi mennä?

Rehtori seurasi Hans Otterbechia vallan vihois-
saan:

— Mutta hyvät pojat, eikö herra Svenningsen ole

täällä?

— Ei, ei kukaan ollut nähnytkään herra Svenning-seniä.

— Hm! Sepä kummallista. Te olette siis istuneet ihan yksin?

— Olemme.

Rehtori ei ollut hyvillään; hän puri huultaan;

— No, nyt voitte mennä.

Seuraavana päivänä ei ollut saksaa. Mutta Svenningsen tuli kumminkin ensimmäisellä tunnilla, joka oli lehtori Sömmen norjankielen-tunti, suurella kii-reellä luokkaan tulipunaisena kasvoiltaan.

— Anteeksi, herra lehtori, että häiritsen hetkisen! Minun täytyy saada tietää teiltä, pojat, minne te jouduitte eilen?

— Vastatkaa heti! Täällä minun piti odottaa teitä, luokka oli tyhjä!

Simo Selmer nousi:

— Ehkä opettaja tarkoittaa: juuri silloin kun kello löi kaksi?

— Niin, niin, luonnollisesti.

— Jaa, silloin me olimme menneet hetkiseksi pi-

halle.

— Lorua, katsoinhan minä pihallekin!

— Ei — vaan *pihalle* minä tarkoitan!

Lehtori Sömme, joka ei ollut asian perillä, nauroi ääneen. Mutta Svenningsen heitti häneen raivoisan katseen:

— Olitteko te — siellä sisällä kaikki tyyni? *Koko luokka?*

Simo Selmer katseli kysyen poikia:

— En tiedä, kyllähän siellä oli hyvin monta. . . .

— Minä olin siellä! nousi Antti sanomaan.

— Ja minä!

— Ja minä!

— Ja minä!

Nämä huudot seurasivat toisiaan kuin pyssynsuusta laukaukset; toinen toisensa perään nousivat kaikki ylös sanoen:

— Ja minä! kunnes kaikki 25 poikaa seisoi rivi riviltä pystyssä.

Lehtori Sömme huomasi tietysti olevan jotakin tekeillä; mutta hänen piti niistä nensä, kääntyneenä isoon tauluun, kovalla pärinällä — kolme — neljä kertaa.

Svenningsen katseli hetkisen seisovaa luokkaa. Sitten hän kumarsi äkkiä lehtori Sömmen selälle:

— Anteeksi, ja kiirehti ulos.

Vähitellen pojat istuivat jälleen. Pojat hymähtelivät salaisesta voitonriemusta. Mikko Tiukkatuuli oli kouluun tullessansa sattumalta kuullut rehtorin ja Svenningsenin vaihtavan muutamia sanoja keskenänsä. Rehtori oli ollut hyvin tyytymätön. Pari sanaa, niinkuin „hullusti — minä menen kello kolme luokkaan ja siellä ovat pojat ihan itseksensä!“ j. n. e. kertoi Mikko Tiukkatuuli tovereilleen todisteeksi, että kosto oli täydellisesti onnistunut.

Nuhteita rehtorilta — ei vähäistä mitään!

Tutkinto

jatelkaas, pojat, tutkintoa! Nyt on vaan neljätoista päivää jäljellä!

— Hyvät ihmiset, miten tästä nyt selviää? Tutkinto ihan nokan edessä!

— Emme koskaan pääse tutkintoon tällä tavalla!

Tutkinto, tutkinto! Lukeminen kävi hengen asiaksi näinä helteisinä kesäkuun päivinä, kun kuuma tutkinto uhkasi yhtäältä ja 20 asteen lämpö paahtoi akkunasta toisaalta, kilvassa tehden olon tukahuttavan raskaaksi! Raivoisasti päntättiin päähän läksyjä, takapajulla oltiin ja eteenpäin piti päästä kaikin mokin — — ! Paitsi rehtorin aineessa, historiassa, jossa juuri oli päästy kirjan loppuun kesäkuun ensimmäiseen päivään, joten lopputunnit saatiin käyttää levolliseen kertaukseen ja jälkikatsaukseen — ilman varsinaisia läksyjä.

Pahin kaikista oli Svenningsen. Vihainen hän oli ollut viime aikoina järjestään — sehän oli luonnollista, — ja nyt hän antoi kieliopista ja lukukirjasta virsitan pituisia läksyjä joka tunti. Saksan tunnilla kävi ai-

na rajuilma, Svenningsen jyrisi, „tutkinto“ salamoil-
massa, ja pari — kolme alipenkeillä itki aina hereäs-
ti. Arvolauseita tuli kuin rakeita, viitosia ja kuutosia,
ja lopuksi saatiin sellainen läksy toiseksi kertaa, ettei
siitä tullut loppuakaan.

Otar Ingebrigtsen sai kestää äänetönnä ja sisuis-
saan, eräänä päivänä, kovakouraisen tukkapöllön.
Svenningsen päätti tunnin antamalla seitsemän si-
vua kielioppia, joista oli viisi pitkää kappaletta ulkoa
luettava ja — Otar kauhistui niin, että hän, unohtaen
kaikki ympärillään, huusi ääneen istuessaan:

Hän on aivan hullu, hän!

Svenningsen syöksyi sanatonna hänen kimppuun-
sa. Ja niin rajattomasti oli Otar Ingebrigtsen kauhistu-
nut omia sanojaan, että hän unohti huutaa — ainoa
vastakeino Svenningin selkäsaunoille — vaikka hän
jälkeenpäin näytti aikamoista hiustukkoa, jonka hän
oli kerännyt lattialta.

— Anna se Svenningille voitonmerkiksi! neuvoi Si-
mo Selmer.

Surkein oli Miehentappajan kohtalo näinä päivi-
nä. Vaikeata hänen aina oli ollut pysyä muiden ta-
salla, mutta nyt nämä luonnottomat läksyt päivän

jokaiseen kuuteen tuntiin, tässä suunnattomassa pikamarssissa tiedon kirjavan moninaisuuden kautta, saattoivat hänet aivan pyörälle, ja hän unohti senkin vähän, minkä tiesi, kun tutkintoa vaan mainittiinkin. Eikä Svenningsen armahtanut. Söyrinki Miehentappaja jollotti ja valitti, mutta Svenning tahtoi vaan ilmoittaa, ettei tutkinto tullut suoritettua kyyneltulvalle; hän tahtoi neuvoa Söyrinkiä menemään kaupungin vesimyllyn palvelukseen tänä suuren kuivuuden aikana — ennen kuin hän uppoaisi tutkintoihin ja jäisi istumaan luokallensa vielä koko vuodeksi!

Ja Miehentappaja taisteli, liina nenän edessä, itku kurkussa; oli *kerrassaan* mahdotonta oppia „Angst, Axt, Bank, Braut.“ puhumattakaan taivutuksen säännöistä!

Koulun pihalla, välitunneilla, olivat pojat vallan hiljaisia. Mutta eräänä päivänä Matti Johnsgaard selitti, ettei tämä nyt sentään — niin vaikeaa kuin olikin — hengen asia ollut!

Ja Paavo Gundersen kertoi, ettei nyt ollut kysymyksessä keskikoulun päästötutkinto, eikä ylioppilastutkintokaan, niin vähät siitä — kunhan vaan läpäsee. !

Mutta tämä ei lohduttanut Söyrinkiä. Hän uhkasi juosta järveen, ja ehkä olisi sen tehnytkin, ellei Antti Bech olisi rohkaissut, luvaten auttaa kuiskauksella suullisissa tutkinnoissa ja — jos sopisi — lippusella kirjallisissa kokeissa.

Tämä oli Söyrinki Miehentappajan ainoa pelastuksen toivo.

Mikko Tiukkatuuli oli kaiken tämän ohessa hyvin ihmeissään, kun ei tutkinto tuntunut häntä ollenkaan peloittavan.

Eikä hän uskaltanut myöntää itselleen, että hän oikeastaan iloitsi sen tulosta!

Ei hän missään aineessa jäisi. Opettaja Lange oli niin hyvin ohjannut häntä matematiikassa, että siitä hän kyllä selviäisi. Ja toiset aineet piti hänen voida suorittaa jotakuinkin — reppuja ei hän ainakaan saisi! Yhdessä aineessa hän tiesi olevansa niin varma, että siinä piti tulla ykkönen. Rehtorilta historiasa. Ja rehtori Holstin ykkösellä uskoi hän olevan voimaa pelastaa hänet, vaikka saisikin pelkkiä kolmosia ja nelosia toisissa aineissa. Ja sitten, tutkintoon päätyisi lukuvuosi, sitä seuraisi pitkän pitkä kesäloma ja sen jälkeen tulisi „uusi lukuvuosi“, uusi luokka ja

uusi elämä kaikin puolin, sekä ulkonaisesti, että sisällisesti! Tämän viimeisen vuoden synnit olivat jätettävät ja pois pyyhittävät. Sen hän kyllä tiesi, ettei voinut välttää tuota onnetonta arvosanaa ahkeruudessa ja tarkkuudessa, ja ehkä vielä käytöksessäkin tänä vuonna — — lukukausitodistuksessa, mutta tutkinto itsessään oli jännittävä, — ja sitä paitsi oli vaan yhtä ainetta päivässä ja kesäloma pian odotettavissa.

Päähän pänttäys oli täydessä vauhdissa luokalla. Joka aamu kertoi yksi ja toinen: päässyt 30 sivua historiaa! Lukenut norjankielen koko kieliopin! Kerronnut ihmisestä yksikavioisiin! j. n. e. Muutamat pojat lukivat joukkueissa ulkona kaupungin puistossa — pänttäsivät päähänsä ja kuulustivat toisiltaan. Söyrinki Miehentappaja oli kaksi tuntia päivässä Antti Bechin luona ja sai luettua matematiikan ja saksan.

Mutta Mikko Tiukkatuuli ei voinut lukea sillä laila. Hän koetti pari kertaa mennä toisten mukaan kaupungille; istui hän kerran yksinäänkin Nessin puutarhassa. Mutta kaikki tämä häiritsi häntä. Varsinkin toiset pojat. Ja yksinkin ollessa oli vaikea pitää ajatuksia koossa. Mehiläinen, tuulen suhina koivujen latvoissa ja koko ulkona olo teki hänet hajamieliseksi;

ei se sopinut. Lukea piti neljän seinän suojassa, sillä sieltä olivat kirjat kotoisin; ulkona voi huvitella loma-aikoina, vapaana ollessa, leikkiessä.

Ja niin hän istui kaikki päivät huoneessaan lukien ja muistiinsa painaen aineen toisensa jälkeen; hän pani merkille joka päivä, mitä oli lukenut, laski miten paljon oli jäljellä. Hän kulki katseellaan kuin Stanley läpi mustain mantereen, lujasti ja varmasti työkennellen, edistyen päivän matkan toisensa perästä. Se otti kovalle monta kertaa; hän oli kovin tottumaton tällaiseen lukemiseen, — ja ulkona paistoi aurinko.!

Kaikki tunsivat suurta helpoitusta, itse Söyrinki Miehentappajakin, kun rehtori viimein eräänä päivänä toi tutkintojen järjestysluettelon, koko ohjelman painettuna, suulliset ja kirjalliset kuulustelut kaikilla luokilla, ylemmistä luokista alempiin luokkiin saakka, joilla, viimeksi mainituilla, oli pari viatonta ainetta, „lukemista“, „laskentoa“ ja „uskontoa“ tutkinnon viimeisinä päivinä.

Helpoitus se oli, sillä nyt tiedettiin, mihin oli ryhdyttävä, jotta oltaisiin valmiina, kun alettaisiin, mikä aine tuli ensin ja oli siis ensiksi luettava — j. n. e.

Tämä tuli maantieto-tunnilla, ja kun paksu Wiers viittasi kädellään jäähyväiset rehtorille — Wiersin paksuus teki nousemisen vaikeaksi, mutta hän oli niin hyvä ja vanha, että kädenliike oli rehtorin ja kaikkein muidenkin mielestä ihan kylliksi — alettiin kovasti rapistella painettuja papereita, ja pojat sohisivat ja mutisivat ohjelmia lukiessaan, jotta paksu Wiers lopulta läimäytti kämmäkkänsä pöytään:

— Panetteko pois ne lappusenne, vai! Ja lakatkaa rapistelemasta heti paikalla!

— Niin, mutta nämä ovat tutkinto-ohjelmia! sanottiin rukoilevasti.

— Ei auta. Mitä muita kaupunkia Espanjassa on, poika?

Matti Johnsgaardia kuulustettiin; rehtorin tultua luokkaan käytti poika hyväksensä tätä keskeytystä ja sai kuiskaamalla lisätietoja ensimmäisen penkin pojilta.

— Vanelcia.

— Mitä — mitä lajia?

— Ei — Valencia!

— Tunnetko sinä Valencian, poika? Siellä ollaan appelsiineilla lumipallosilla. Etkö sinä tiedä, mitä Va-

lencialaiset tekivät vuonna 1811, kun ei heillä enää ollut kanuunankuulia, ammutakseen ranskalaisia? Niin, ystäväni, he vasta olivat poikia! He latasivat kanuunansa appelsiineilla, sen he tekivät, mädänneillä ja raailla — joten ne räiskyivät Ranskalaisten silmil-
le ja kirvelivät niitä aikalailla. Eräs espanjalainen merimies kertoi minulle kerran, että yksi appelsiini lensi suoraa päätä Napoleonin kitaan, hänen töllistelles-
sään — sinkosi samaa tietä mahaan asti ja jäi sinne, kunnes Napoleon kuoli siitä St. Helenan saarella. Uskotko sinä, Matti, sitä juttua?

— No, en!

— En minäkään. Ensiksikin siitä syystä, ettei keisari Napoleon koskaan töllistellyt, ja toiseksi hän ei koskaan ole ollutkaan Valencian edustalla. Se lienee siis valhetta. Mikä on Valencian vientitavara?

— Appelsiinit.

— No, se oli helppo sanoa. Muita Espanjan kaupunkia!

Matti Johnsgaard ei tiennyt mitään enää, eikä uskaltanut tokaista sitä, mitä hän näki Simo Selmerin huulien sanovan. Hän ei sitä oikein tajunnut ja pelkäsi tulevan jotakin hullua!

— Kuinka sinunkin, mies, tutkinnossa käy?

— Minä en ole vielä ennättänyt kerrata maantietoa, änkytti Matti.

— Mutta tämänpäiväinen läksy olisi ollut ennätettävä, hölmö!

— Mutta meillä on niin sikamaisen paljon maantietoa tänä vuonna, sanottiin alapenkeillä.

— Niin, lisäsi joku, — ei sitä voi lukeakaan kaikkea.

— Niinko sinä, Otar rukka, luulet, ett'et voi sitä lukea?

— Mahdotonta! Emmekö saisi jättää jotakin?

— Niin, juuri, emmekö saisi jättää jotakin! huudettiin.

— Kyllä, minun puolestani, hyvät pojat! Niin paljon kuin vaan tahdotte.

— Niin!

— Mutta silloin saatte viitosia.

— Silloin — niin! Höö!

— Yhden kohdan voisi opettaja, minun mielestäni, jättää pois, sanoi Antti Bech.

— Mikä kohta se olisi?

— Kaikki Pohjois-Amerikan valtiot.

— Oletko sinä hullu, Bech parka! Kaikki Pohjois-

Amerikan valtiot! Luuletko sinä, että ne voidaan *jättää* lukuunottamatta! No, sepä vasta olisi! Miksi emme yhtä hyvin voisi syrjäyttää Euroopan valtioita? Ne eivät useinkaan ole niin tärkeitä kuin ovat olevinaan — Ranska ministerikiistoinen, eikä liioin Saksaan sen jälkeen kun Bismarck ovesta ajettiin, eivätkä muutkaan. Vai Pohjois-Amerikan valtiot! Odotahan, Bech ystäväiseni, ennen kuin aavistatkaan, on niistä vaikeampi selviytyä kuin kaikista Euroopan ja Aasian valtioista yhteensä! Vai jättää!

— Mutta ne ovat niin vaikeita!

— Vaikeitako? Saatat olla oikeassa, samaa mieltä ovat muutkin, niinkuin tuo Salisbury veitikka Englannissa ja Espanjalaiset. Mutta ei niistä sentään auta eroon pyrkiä, luulen minä.

— Voimmehan suorittaa ne ensi vuonna!

— Antakaa niiden jäädä! Jätetään! Jätetään! huusi koko luokka.

— Meillä on niin kauhean paljon vielä luettavaa tutkintoon!

— Oletteko mielettömiä, pojat! Minä kyllä sanon teille, mitä teidän on tehtävä.

— Sanokaa! Sanokaa jotakin!

— Kysykää niiltä toisilta miekkosilta, siltä, joka teillä on saksassa, ja latinassa, ja raamatunhistorian opettajalta, kysykää heiltä, eivätkö *he* voi hiukan helittää — kun teillä on niin paljon maantiedettä opittavaa! Kysykää, niin saatte kuulla, mitä he sanovat!

Tyytymätöntä mutinaa.

— Ja luuletteko hyötyvänne saksankielen ja raamatunhistorian oppimisesta ja kaiken maailman asioista, ennenkuin tunnette tämän maailman itsensä. Ensin maantiede, pojat, ja sitte muut. Ensin täytyy nähdä ja tuntea huoneensa, ja sitten vasta voi sitä koristaa ja tehdä sen hauskaksi! Se on minun mielipiteeni, enkä minä ole tuhma!

Paksu Wiers oli tänään hyvällä tuulella, ja pojilla oli hauskaa.

— Mutta ei se auta, vaikka sanoisimmekin niin toisille opettajille.

— Vai ei auta! Sanokaa vaan minun käskeneen kysymään heiltä.

— Eivät he sittenkään myönny!

— Luuletteko paremmin saavanne minut taipumaan? Oletteko te hulluja, pojat?

— Saamme kyllä, olettehan te kiltimpi kuin toiset!

sanoi Simo Selmer.

Tätä ei Simon olisi pitänyt sanoa. Äkkiä hävisi leikkisyys ja lystikkäisyys paksun Wiersin kasvoilta.

— Mitä sinä sanoit, Simo Selmer? kysyi hän pauhaavalla äänellä.

— Minä sa — sanoin vaan, — että te — olette killtimpi.

— Simo Selmer, miekkonen! Mene hakemaan rottinki!

— Mutta.

— Mene hakemaan rottinki! sanoin minä. Se on kuudennessa luokassa. Simo Selmerin täytyi mennä. Odottaessaan oli Wiers totisissaan, koputteli sormillaan pöytää, eikä puhunut mitään. Simo Selmer toi rottingin.

— Tuo se tänne! No — seiso tuossa — tännemmäs. No!

Keppi viuhui ilmassa ja läjähti Simon selkään.

— Kyllä minä sinut opetan, kuinka minä olen killtimpi!

Vielä yksi, kaksi, kolmas ja neljäs lyönti.

— Nyt sait tuntea kilttiyttä, senkin imartelija! Mene istumaan!

Ulvoen ja voihkien meni Simo paikalleen.

— Muita Espanjan kaupunkia, mies!

— Sevilla, Granada, Cadix.

— Kuka on sinulle ne sanonut? Vastaa? Kuka on kuiskannut?

Matti Johnsgaard tunsi vanhastaan paksun Wiersin, kun tuuli oli vastainen, ja hän oli pahalla päällä; silloin oli parasta heti tunnustaa.

— Paavo Gundersen kuiskasi! sanoi hän onneton.

— Viitosen saat. Mene istumaan.

Paksun Wiersin tunnit olivat harvoin surunvoittoiset; mutta jos niin sattui, silloin otti kovalle.

— Viitosen saat! ärjyi hän toiselle, toisensa jälkeen, ja kun tunti oli loppunut, puki hän itse päällystakin ylleen, ilman apua, ja se oli hänen suurimman epäsuosionsa merkki.

Seuraavalla tunnilla oli norjankieltä, lehtori Söme. Hän oli siro ja hieno, hohtavan valkea paidanrinta, pitkät kultavitjat, suuret napit kalvosimissa ja pitkät, valkeat kädet. Hän asettui istumaan ja huomasi Wiersin rottingin pöydällä. Hän piteli sitä hyppysissään ja kysyi:

— Ketä — ketä tämä tänään on koskettanut?

— Minua, vastasi Simo Selmer nousten seisaalleen.

— Sinuako, Simon, Pietari — taikka kallio! Vai niin! Se vihainen Mooses on siis lyönyt sinuun sauvallansa! Annoitko sinä vettä?

Luokka ulvoi nauraen.

Yht’äkkiä tuli hiljaisuus. Ovi käytävään reväistiin selkiseljälleen ja avonaisessa ovesta seisoi paksu Wiers.

— Anteeksi, herra lehtori!

— Ei tee mitään, herra Wiers!

— Te saatte jättää Pohjois-Amerikan valtiot, pojat! sanoi Wiers, pyöräytti mahtavan ruumiinsa ja lähti. Erään pojan piti sulkea ovi hänen mentyään.

Jo viimeinkin oli tutkinto käsissä.

Norjan- ja saksankielen kirjallinen koe oli jo ollut. Äidinkielessä he kirjoittivat: „*Hupaisa päivä*“, ja tietysti se meni kylläkin hyvin, vielä Söyrinki Miehen-tappajaltakin, vaikka hän istui ja itki kaiken aikaa hupaista päiväänsä! Saksan kirjoituksessa hän oli saanut apua. Bechin oli onnistunut toimittaa kirjoitettu

lappu miehestä mieheen Söyringille saakka. Mutta tämä oli ollut kovin vaarallista ja niin vähällä tulla ilmi pari kertaa, ettei sellaista yritystä voinut uudistaa.

Nyt oli matematiikankoe, ja Söyrinki piteli vatsaansa peloissaan, Langen esimerkkiä odotettaessa. Kyllä heillä kaikilla oli tänään vatsakipua, eikä vähimmin Mikko Tiukkatuulella. Antti Bech lohdutti Miehentappajaa, että kyllä tästä selvitään, hän oli keksinyt keinon!

Esimerkit tuotiin, Lange meni, vanha Bugge oli valvomassa; hän kulki edes takaisin penkkien välissä, jotka olivat muutetut etäälle toisistaan. Kaikkien poikien päät painuivat esimerkkijä tutkimaan; pitkää aikaa oli niin hiljaista, että olisi kuullut neulan putoamisen jokaisen ukko Buggen askeleen välillä. Sitten alkoi joku kirjoittaa. Toinen nosti päätään ja katse li mieltäväisenä kattoon; kolmas huokasi. Neljännes-tunnin kuluttua rapisivat koko luokan kynät. Söyrinki Miehentappaja tuhri ja kirjoitteli, pörrötti tukkan-
sa ja ajatteli mahdottomasti. Hänen silmänsä vartioit-
sivat Antti Bechin selkää, joka levollisessa ahkeruu-
dessa oli kumarruksissa.

Parin tunnin kuluttua oikaisi Antti Bech itsen-

sä tuolillaan ja katsahti ympärilleen. Tarkkaavaisesti hän seurasi ukko Buggen kulkua edestakaisin. Hän otti pienen paperilipun ja kirjoitti siihen pienillä numeroilla tiheään lukuja. Kaikki tämä kävi kovin vitkaan. Joka kerta, kun Bugge kävellessään tuli lähelle, pani hän lapun pois. Viimein se oli täyteen kirjoitettu; hän rupesi yhä varovammaksi. Hän otti kynänpitäjän kynän varresta irti; hän taivutti paperilapun lujasti kasaan, likisteli sitä joka puolelta ja paineli, sitten hän istui hetken aikaa alallaan. Pian pisti hän paperin metalliseen torveen ja kynänvarren päälle; hiukan parannettuna ja paineltuna oli lappu viimein hyvässä tallessa, ihan näkymätönnä metallikuoren sisässä.

Antti Bech niisti nenäänsä meluisesti.

Hetken kuluttua kuului risahdus takapenkiltä. Söyrinki Miehentappaja nousi seisaalleen:

— Minulta taittui kynänvarsi!

— Senkin tuhrus! sanoi Bugge katsellen viratonta pätkää, jota Söyrinki näytti; opettaja tähysteli ympärilleen keksiäkseen jotakin neuvoa, kun Antti Bech nousi ja meni viemään laskujaan opettajain pöydälle.

— Valmis!

— Kas, kas, joko nyt, sanoi Bugge, — pane tuonne!

— Nyt voi Söyrinki saada minun kynäni!

— Hyvä on! Ja Bugge ukko otti itse Antin kynän ja vei sen Söyringille.

— Tässä on, ystäväiseni, nyt olet autettu! sanoi hän ystävällisesti.

— Paljon kiitoksia, sanoi Söyrinki Miehentappaja.

— — Kello yhden aikaan keräännyttiin aina kirjoi-
tuspäivinä vertaamaan konsepteja koulurakennuk-
sen takana; nurmikentällä seisoivat pojat ryhmissä,
kukin luokka itsekseen. Mutta leipuri Hansen'in kul-
ma akkunassa vastapäätä koulua istui seitsemän yli-
oppilaskokelasta, verraten hekin laskujaan; he olivat
kovin olevinaan, muka, joivat limonaattia ja söivät lei-
voksia, parilla pojalla oli puoli pulloa olutta, jota he
näyttivät akkunasta toisien poikien kiusaksi; he polt-
tivat paperossiakin siellä leipurilla. Jos joku opettaja
kulki ohitse, katosivat olutpullot akkunasta ja tupa-
kinsavu puhallettiin leipuri Hansenin huoneeseen.

Mikko Tiukkatuuli ei koskaan ollut neuvotteluis-
sa. Hän juoksi aina suoraa pää kotiin. Kun kotona ky-
syttiin, kuinka koulussa oli onnistunut, sanoi hän var-
malla tavallaan: — No, noin kohtalaisesti! Eikä hänel-
lä koskaan ollut mitään konseptia näytettävänä.

— Ei — no — tietysti minä kirjoitin konseptinkin, mutta kirjoitin vihkoon ihan toisella tavalla — ja — konseptia ei lopulta voinut lukeakaan — niin minä heitin sen pois!

Parasta olikin, ettei itse tiennyt mitään! Hän tunsi vatsassaan ja rinnan alla ilkeätä kouristusta aina, kun vaan ajattelikin virheitä. Hän tiesi joka kerta kirjoittaneensa sentään niin, ettei 6 tulisi. Ja olkoon, mitä on! Todistuksessa sen kerran kuitenkin saisi nähdä.

Toisinaan hän joutui ihan tuskan valtaan ajatellessaan, — että olikin ehkä kirjoittanut aivan hullusti! Olihan ennenkin niin käynyt, vaikka hän oli ollut itse aivan varma kirjoituksistaan, toivoen 2. Ja kirjoitus olikin ollut kamala, 4 ja 5 arvoinen!

Kaikissa tapauksissa oli nyt epätietoisuus parempi; sen nojalla voi vielä toivoa, ja toivo oli hyvä apulainen jännittävässä ja vaikeissa tutkinnoissa;

Suulliset tutkinnot olivat jo alkaneet, ja Mikko Tiukkatuuli iloitsi. Söyrinki Miehentappaja oli pelastettu kirjoituksissa. Söyrinki olikin koko luokan turvatti. Vieläpä toiset ääliötkin Söyringin omassa rivissä, jotka kilpailivat ultimus-arvosta hänen kanssaan, olivat isällisiä häntä kohtaan. Nämä olivat aika poi-

kia, vahvoja kuin hongat, heidän piti vaan suorittaa keskikoulu-tutkinto ensi vuonna ja sitten — suoraa päätä merelle; Janne Kock, Sivert Voileipä ja pari muuta. Söyrinki oli kurja ja pieni ja itki niin surkeasti. Hänen täytyi kumminkin päästä lukutietä maailmaan, läpi kimnaasin, suorittaa maturiteettitutkinto ja sitten yliopistoon; tämä oli hänen isänsä, lukkarin, järkähtämätön tahto pikku Söyringin suhteen.

Ensimmäiseksi tutkittiin historiaa. Söyrinki oli nyt jätetty ihan oman onnensa nojaan; sillä rehtorin läsnä ollessa ei kukaan uskaltanut kuiskata. Söyrinki oli vihreä naamaltaan.

Mikko Tiukkatuuli tuli kouluun juhlapuvussa, uusissa, harmaissa kesähousuissa, joissa oli kaksi kiiltävää nappia polvien kohdalla; hänellä oli hienot, mustat, „nurjaa ja oikeata“, kudotut sukat, liivit ja lyhyt takki, puhdas kaulus ja oikea paidanrinta, sekä äidin taitavasti sitoma nauha kaulassa; hajoissa oli isän kalvosimet, jotka ulottuivat puolitoista kertaa ranteen ympäri. Juuri leikattu ja kammatessa vedellä kasteltu pel-lavatukka seisoi pystyssä. Hän tuli aikaiseen ja istui paikallaan pää kallellaan ja „tiukkatuuli“ katseellaan tähystäen rehtoria, joka istui tutkintopöydän ääres-

sä. Hänen edessään oli pohjoismaiden historia, yleinen historia ja paksu muistikirja, johon hän lukiesaan oli kirjoittanut lyhyet jälkikatsauksensa, kuninkaiden hallitusajat ja kaikkein tärkempänä lyhyen selonteon kaikista koalitsiooni sodista Ranskaa vastaan vuodesta 1791 vuoteen 1815.

Rehtori kyseli tasaisella ja matalalla äänellä. Joka 20 tai 30 minuutin päästä tuoli kolisi, tutkinnon suorittanut meni, ja uusi mies tuli sijaan. Vitkaan, mutta varmasti käytiin rivi järjestään.

Mikko Tiukkatuulen edellä, numerojärjestyksen mukaan, oli Paavo Gundersen; hän oli juuri suorittamassa. Mikko Tiukkatuulesta tuntui kuin kylmä, syvä kuilu olisi avautunut sille puolelle, missä Paavo istui, kun hän oli mennyt.

Paavo Gunderseniltä kysyttiin Fredrik III:sta ja yksinvallan perustamisesta.

Mikko Tiukkatuuli hengitti helpommin. Toivottavasti häneltä kysyttäisiin yleistä historiaa, koska edeltäjä sai osakseen pohjoismaista. Kyllä Mikko Tiukkatuuli osasi pohjoismaiden historiaa hyvinkin, mutta se oli niin ikävä, niin ahdas, suppeammalla alalla ja väritön.

Paavo Gundersen suoriutui kyllä. Nansen ja Svane ja Gabel ja 1660. Sitten rehtori meni hiukan taaksepäin ruotsalaisten sotiin, kyseli Kaarle X Kustaasta ja Roeskilden rauhasta, Kööpenhaminan pommituksesta; tässä Paavo Gundersen iski väärään vallan sikamaisesti! Tökerö! Miks' ei hän lukenut „Gjöngepäällikköä!“ Eikä hän muistanut Kronborgia, eikä Holannin laivastoa, eikä amiraali Opdamia — eikä edes myrsky-yötä, jolloin ruotsalainen veti paitansa vaatteiden päälle lumiyönä . . .

Mikko Tiukkatuuli oli niin innostunut Paavo Gundersenin vastauksista, ettei hän älynnytkään ennenkuin rehtori matalalla äänellään sanoi:

— Riittää!

Paavo Gundersen sysäsi tuolinsa taaksepäin, nousi ja meni.

Samassa Mikko Tiukkatuuli seiso i tuolin vieressä kumartaen.

— Ole hyvä! sanoi rehtori hellittämättä katsettaan papereista, ja Mikko Tiukkatuuli istui. Hänestä tuntui omituiselta olla niin kovin lähellä rehtoria; he istuivat vastakkain pienen pöydän ääressä — niinkuin „hörrissä“!

Äkkiä syöksyi veri Mikko Tiukkatuulen päähän. Nyt oli tutkinto edessä! Nyt oli rehtorin ykkönen voitettava. Nyt, nyt! Jos menee huonosti! Jos hän jossakin kohdassa joutuisi pois tolalta!

Kuuron aikaa rehtori teki muistiinpanoja paperille. Mikko Tiukkatuuli näki kaikki nimet kirjoitettuna, jokaisen vieressä oli pieni merkki, aina hänen nimensä saakka, se oli arvosana. Se ei ollut kirjoitettu numerolla, vaan jollakin salaperäisellä merkillä.

Viimein rehtori kohotti katseensa.

— No — onko nyt sinun vuorosi, Mikko? Mutta — oletko sinä terve?

— O — olenhan minä, kiitoksia!

— Juo hiukan vettä! sinä näytät olevan sen tarpeessa!

Ujostellen joi Mikko Tiukkatuuli vettä, vaikk’ei hän sen tarpeessa ollut! Hyvää se teki sentään!

— No. Meillä oli esillä Kaarle X Kustaa, joka kuoli — milloin!

— 1660, vastasi Mikko Tiukkatuuli alakuloisena: tuli kun tulikin pohjoismaiden historiaa.

— Häntä seurasi?

— Holhoojahallitus Kaarle XI:n ala-ikäisenä olles-

sa.

Näin jatkettiin kuivia kysymyksiä ja kuivia vastauksia, niinkuin tavallisesti pohjoismaiden historiassa. Fehrbellinin tappelusta alkoi kumminkin taivaanranta selvitä, tuli puhe Brandenburgin suuresta vaaliruhtinaasta, Preussista, Fredrik I:stä, ja edelleen Fredrik II Suuresta, ja nyt asetuttiin mukavasti pohtimaan; Mikko Tiukkatuuli sai selvitellä seikkoja, kertoi Maria Theresiasta, Kathariina II:sta, Ranskasta ja Voltairesta, Ludvig XV:sta ja marsalkka Soubise'sta, Englannista ja suuresta Pitt'istä, — kaikki nämä muodostivat monipuolisen, mahtavan kehän, joka ympäröi Preussin suuren kuninkaan olentoa. Hymyn tappainen ilme välähteli rehtori Holstin suurissa, tutkivissa silmissä hänen istuessaan hiljaa ja kuunnellesaan Mikko Tiukkatuulen hiljaista, innokasta kaunopuheliaisuutta. Aralla varovaisuudella liitti hän jonkun piirteen kuninkaasta itsestään ja sitten William Pitt'istä — vaikk'ei sitä ollut kirjassa, ja rehtori kysyi:

— Mistä sinä tämän tiedät? Olet kai kurkistanut Macaulay'hin?

— Olen, vastasi Mikko Tiukkatuuli, luoden alas katseensa.

Mikko Tiukkatuulen kuulustelu oli kestänyt kolme neljännestä, kun rehtori sanoi „riittää“.

Epäilemättä oli ykkönen pelastettu? Ja Mikko Tiukkatuuli meni kotiin juhlallisella tuulella; niin, hän söi livekalaa ja olutjuustoa, maanantain päivällistä, sellaisella mielihalulla, kuin ne olisivat olleet häränpaisia ja mehusoppaa! Ja puhui laajasti tutkinnosta.

Näin selviydttiin askel askeleelta suullisista tutkimuksista. Söyrinki Miehentappaja oli onnettomasti alkanut historiassa. Hän antoi Kaarle XII:n hävitä Poltavan tappelussa Napoleonin vastaan; Kristian Neljäs oli tapellut piispa Absalonin kanssa Femernissä ja paljon muuta hyvää. Paavinvallan rappeutumisesta puhuttaessa on kirjassa sanottu, että „kaksi hävytöntä naista anasti haltuunsa paavin istuimen; he eroittivat ja asettivat paaveja paraansa mukaan“. Tämän Söyrinki osasi vallan hyvin muuten, mutta kun hän lopussa sanoi, että kaksi hävytöntä naista „eroitti ja asetti paavia paksuuden mukaan“, silloin ei rehtori Holst’kaan voinut pidättää nauruaan, vaan hohotti ääneen ja lopetti kyselyn. Tämän jälkeen autettiin Söyrinkiä kuiskauksella ja merkeillä, ettei hän aivan häpeään joutunut.

Mikko Tiukkatuuli pääsi aineesta aineeseen, kuin tanssien ilmassa nuoralla — niinkuin mikäkin Blondin Niagaran ylitse. Hänen aliansa pauhasi saksan — norjan kielioppi, matematiikka, uskonto, fysiikka ja muut hyvät sekaantuen hämärään viitosten ja kuutosten pelkoon. Mutta — hän pelastui maihin joka kerta ja meni kotiin, taaksensa katsomatta, miettimättä ja punnitsematta, niinkuin toiset, minä arvosanan hän oli saanut. Pari luokan rohkeinta poikaa varustautui eräänä ehtoopäivänä katsomaan tyhjään opettajahuoneeseen, jossa arvosanat säilytettiin; mutta he löysivät vaan salaperäisiä ja käsittämättömiä merkkejä, ei mitään numeroita, — Mikko Tiukkatuuli oli iloissaan siitä.

Se saataisiin kyllä aikonsa kuulla — todistuksia julki luettaessa!

Oli hohtavan kirkas aamupäivä, heinäkuun yhdeksäntenä päivänä. Koulu mäkeä kohti kulki arvokas, juhlapukuinen yleisö. Siinä astui kaupunginvouti Bech rouvineen ja Antti heidän välissään; kulmassa he kohtasivat lukkari Sörensenin laajassa mustassa, pitkäliepeisessä takissa; hänen silkkihattunsa hohti

kuin metalli; hän talutti pikku Miehentappajaansa kädestä. Taaempana tuli kamreeri Ingebrigtsen viiden poikansa kera; hänen vaimonsa oli myöskin mukana ja kolme tytärtä laveissa pussihousuissa ja pääkampa tukassa. Kamreeri Ingebrigtsen toi aina koko joukkonsa; niinpä nytkin, vaikka nuo viisi olivat hartaasti rukoilleet, ettei tyttöjä otettaisi mukaan! Tuli rouvia mustissa silkkihameissa, päivänvarjot kädessä, eukkoja, joilla oli leveät, kankeat hameet ja kolmiikulmainen saali hartioilla; kaupungin molemmat papit, valkeat liperit kaulassa ja silkkihattu päässä, virkamiehiä ja kauppiaita ja laivuria, joilla oli karkeat siniset sarkatakit ja kovat kourat, suutareja ja räätälejä juhla-asussa, kiiltävissä saappaissa ja harjatuissa takeissa.

Tämä oli kuin kirkkoon meno sunnuntai aamuna. Mutta nyt oli tiistai — ja todistusten jako koulussa.

Pojat kävelivät vanhempainsa, tai tätiensä, tai muorin ja vaarin kera juhlallisina, tukka vedellä kostutettuna ja kammattuna, ja elleivät he olisi olleet niin erilaisia iältään ja suuruudeltaan, olisi heitä saattanut luulla rippilapsiksi.

Mikko Tiukkatuuli tuli isänsä ja äitinsä kanssa. Ko-

tona hän oli kovasti saanut riidellä, sillä sisaret olivat rukoilleet äidiltä lupaa päästä mukaan, mutta se ei ensinkään ollut Mikon mieleen. Ilmankin pojat puhuivat alituisen, että hän leikkii „tyttöjen kanssa“, on „tyttöpoika“, j. n. e.

Koulun mäessä tapasivat he räätäli Johnsgaardin vaimoineen. Matti käveli heidän välissään. Edempänä liittyi heihin kauppias Selmer, Simon ja kahden pienemmän poikansa kanssa. Simolla oli kiiltävillä napeilla koristettu verkatakki yllään.

— Teille, herra Selmer, tämä juhla on iloinen tilaisuus, sanoi räätäli Johnsgaard. — Kaiketi he ovat ensimmäisiä luokallaan, kaikki kolme!

— No, vastasi herra Selmer hymyillen, — Simosta olen varma siinä suhteessa. Noista toisista miekkosistani olen epätietoinen.

— Vai on Simo sellainen päälläpäsmäri! sanoi Mikko Tiukkatuulen isä.

— Niinhän tuo, herra ruununvouti, on tavallisesti ollut toveriensa joukosta ensimmäinen.

Mikko Tiukkatuuli puri huultaan, — ei Selmerin nyt sentään tarvinnut olla noin varma asiasta; voisihan sattua, että Antti Bech anastaisi Simolta tuon

ensimmäisen sijan! Eikä Simon norjalaiset ainekirjotukset olleet likimainkaan niin mainiot kuin Antin! Hän, Mikko Tiukkatuuli, oli kyllä lukenut molemmat.

— Onhan se suuri ilo, herra Selmer! sanoi ruunuvouti.

— On, on! sanoi herra Selmer, kääntyen Mikko Tiukkatuulen puoleen; pitihän hänenkin puolestaan sanoa jotakin — ruunuvoudin pojalle —: Ja nyt mahtaa loma-aika maistua, eikö niin, Mikko?

— Kyllä! vastasi Mikko Tiukkatuuli.

— Niin, kouluaika on ihana aika, sanoi herra Selmer, — ja varsinkin nuo pitkät loma-ajat. Ja ne tulevat jokaisen osaksi, olkoon hänen arvosanansa tutkinnoissa millaiset tahansa!

— Niin kyllä, hymyili ruunuvouti, ne ovat kuin Jumalan antama sade; se valuu yhtä hyvin syyllisille kuin syyttömillekin!

Mikko Tiukkatuuli olisi suonut herra Selmerin ymmärtävän, että isä teki pilkkaa hänestä ja — hänen kopeudesta! Voi, kuinka hän toivoi Antti Becthin pääsevän ensimmäiseksi!

Voimistelusalissa oli koristeltu vihreillä sepeleillä. Salin päätyseinällä, rehtorin puhujalavan kohdalla,

roikkui koulun lippu. Kaikki tangot olivat siirretyt nurkkaan, jossa hevonen, pukki ja tikapuutkin olivat; kaikkia lautaseiniä koristivat seppeleet ja irtohirsi oli hinattu kattoon. Koulun penkit olivat järjestetyt riveihin lattialle, keskellä leveä käytävä. Tilat alkoivat täyttyä. Ensimmäisellä penkillä istui kamreeri Ingebrigtsen vaimonsa ja kahdeksan lapsensa kanssa. Muut olivat kiltisti asettuneet viimeisille tiloille.

Ruununvouti saattoi vaimonsa ja Mikko Tiukka-tuulen keskimmäiselle penkille. Itse hän meni ylös ihan nojatuoliin asti, lähelle puhujalavaa, jossa opettajilla ja kaupungin luottamusmiehillä oli paikkansa. Kaupunginvouti Bech istui siellä myöskin Svenning-senin, Buggen ja Langen kanssa.

Mutta kauppias Selmer asettui mahtavasti kolmen vesansa kanssa ensimmäiseen riviin kamreeri Ingebrigtsenin kohdalle, mutta käytävän toiselle puolelle.

Mentiin ja tultiin, haettiin paikkoja, tervehdittiin, päätä nyökättiin toisilleen, mutta kaikki kävi meluttomasti ja juhlallisesti kuin kirkossa!

Pojatkin istuivat äänettöminä ja hiljaisina. Heistä tuntui voimistelusalii äkkiä muuttuneen jonkinlaiseksi temppeliksi — tämä oli jotakin toista kuin tuo ta-

vallinen elämöiminen ja kujeileminen voimistelussa opettaja Olsenin kanssa. Ja kaikki vanhempien keskinäiset, ahkerat kuiskaukset ja ystävälliset puheet kesäluvasta ja m. s. meni sivu korvien. Vapaudentunteen sulkuna oli vielä odotettu todistus. Vielä piteli koulu heitä lujilla kourillaan pelonsekaisessa odotuksessa!

Nyt tulivat ylioppilaskokelaat yhdessä joukossa niinkuin määrä oli, tupsulakit kainaloissa — aivan nojatuolien luo, jossa heitä onniteltiin koko yleisön nähden. Vanhemmat — eritahoilta kukin paikaltaan — nousivat puoleksi seisaalleen loistavin katsein nyökäten ja hymyillen, samoin kuin siellä edessäkin nyökättiin ja hymyiltiin.

Paksu Wiers saapui hengästyneenä. Hän rikkoi juhlallisuuden puhumalla ääneen nahkuri Svendsen'ille, joka seurasi häntä ylöspäin kauheasti hämilään. Muutoinkin juhlallisuus tuli häirittyä tuon tuostakin; niin esim. rouva Beer'in tullessa liinatukkaisen kaksoistensa kera, jotka olivat ensimmäisellä valmistavalla luokalla, huusi toinen ääneen ja selvästi, että „tuon laatikon päälle minä tahtoisin mennä istumaan“, — osoittaen puhujalavaa.

Sisään tulivat kaikki, suuret ja pienet, sali täyttyi, siinäköks kuiskailtiin ja sohistiin.

Nyt rehtori Holst nousi puhujalavalle. Kello oli täsmälleen puoliyksitoista, niinkuin kutsuntakorteissa oli sanottu.

Salissa vallitsi kuolon hiljaisuus. Vahtimestari Ibenfeldt puuhaili, käyden varpaillaan ja puhuen kuiskaa-malla, hakien paikkaa muutamille myöhästyneille.

Rehtori seiso i vaiti hetken aikaa, tapansa mukaan hiukan heiluen ja suurilla silmillään tarkastaen yleisöä. Kun myöhästelijät ja vahtimestari Ibenfeldt olivat rauhoittuneet ja täydellinen hiljaisuus vallitsi, yskäsi hän ja alkoi.

Rehtori Holst ei pitänyt koskaan pitkiä puheita. Lyhyesti, levollisesti ja järkähtämättömällä totisuudella hän puhui koululle tavallisuuden mukaan ja siirtyi sitten ylioppilaskokelaihin, joille hän puhui „elämään astumisesta“ ja antoi varoituksia. Ja asianomaiset seisovat päät kumarassa nyppien silkkitupsujaan.

Sitten siirryttiin luokka luokalta alaspäin.

Rehtori mainitsi aina parilla sanalla luokan edistyksestä ja ahkeruudesta yleensä, ja sitten luettiin todistukset; yksitellen tulivat pojat numerojärjestyksen

mukaan puhujalavan eteen ja seisoivat siinä, kunnes arvosana edistyksessä, ahkeruudessa ja käytöksessä oli luettu; näin julistettiin tuomio enemmän tai vähemmän syntiselle.

Kuudes keskiluokka, joka oli suorittanut keskikoulun kurssin sai osakseen erityisen, tavanmukaisen huomautuksen.

Mikko Tiukkatuulen vatsaa kouristi.

— Viides keskiluokka! luki rehtori.

Hetken hiljaisuus. Mikko Tiukkatuuli painui koukuun, vatsaa niin kivisti, — vielä oli hetki hengityksen aikaa, ensin yleinen lausunto, sitten Simo ja Antti ja

Hän putkahti: Rehtori mainitsi hänen nimensä, lausumatta sanaakaan luokasta yleensä

Hän ei heti voinut tointua. Mieleen välähti: ehkä rehtori aikoo — koko kansan läsnä ollessa — pitää hänelle rangaistuspuheen kaikesta tämän vuoden huonoudesta

— No, Mikko! huusi rehtori Holst uudestaan katsellen alas penkkeihin. Ruununvouti nousi ylös nojatuolistaan ja tuijotti ankarana Mikko Tiukkatuulen paikkaa kohti.

Notkuvin polvin, pelosta kalpeana Mikko Tiukkatuuli melkein horjuen astui keskikäytävää pitkin.

Rehtori odotti, todistus kädessä. Hän katsahti Mikko Tiukkatuniehen, joka oli pysähtynyt hänen eteensä. Sitten rehtori luki:

— Edistys hyvin kiitettävä 1,³⁵. Muutetaan 6:een keskiluokkaan ensimmäisenä oppilaana.

Rehtori kurkotti todistusta alaspäin. Mikko Tiukkatuuli ei ottanut sitä.

— No, so! sanoi rehtori, — saat ottaa todistuksesi!

Paperi rasahti Mikko Tiukkatuulen kourassa. Hän unohti kumartaa muiden tapaan, seiso i vaan ja tuijotti rehtoriin.

Mutta rehtori jatkoi levollisesti:

— — Simo Selmer!

Pois kääntyessään kohtasi hän Simo Selmerin happaman naaman, — ja samassa hän vilaukselta näki herra Selmerin ensimmäisellä penkillä.

Silloin vasta Mikko Tiukkatuuli tajusi, että hänestä oli tullut numero yksi —!

Koko loisti riemusta saapuessaan äidin luo, jolla oli ilokyyneleet silmissä.

